БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген.

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч. июнь 1 СРЕДА № 127 (4611).

Өртээ 20 көп.

„...Социалистиг чаартылгаларны эгелевишаан, кедизинде барып ол чаартылгаларны угландырган турар эчис сорулганы, чогум-на харын коммунистиг ниитилелди тургузарының сорулгазын боттарывыстың мурнувуска тодаргай тургузар ужурлуг бис“.

(В. И. Ленин).

ТУРГУЗУКЧУ КҮШ-АЖЫЛ-БИЛЕ ТАЙБЫҢНЫҢ ХЕРЭЭН БЫЖЫГЛААР, КАПИТАЛИЗМ-БИЛЕ ЭКОНОМИКТИГ ЧАРЫШКА ТИИЛЕЛГЕНИ ХАНДЫРАР!

Коммунистиг күш-ажыл бригадаларының болгаш шалыпчыларының чарыжының мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралынга 1960 чылдың май 28-те эш Н. С. ХРУЩЕВТУҢ чугаазы

Эргим эштер!

Силерниң, коммунистиг күш-ажыл бригадаларының болгаш шалыпчыларының чарыжының мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының киржикчилериниң мурнунга чүве чугаалап, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң болгаш Совет чазактың өмүнээзинден силерге байыр чедирери меңээ кончуг өөрүнчүг-дүр. Совет Төрээн чурттуң чаагай чоруунга, коммунизмни тургузарының нүүрүнде күш-ажылга улам ыңайгы чедишкиннерлиг болурунарны силерге, а силерниң нүүрүнерде үлетпүрүн, тудугуун, транспорттун, көдээ ажыл-агыйның мурнакчыларының хөй миллион кижилиг бүгү армиязынга күзээрин төпшээреп көрүңер!

Улуг эгелээшкиннің төлептиг үргүлчүлекчилери

Силер болза бистиң ниитилеливистиң мурнакчы кижилери болуп турар силер. Коммунистиг ниитилелдиң тургузукчузу — совет кижиниң бедик хүлээлгезин билир чоруккa чаа арынны бодунарның күш-ажылыңар-биле, амыдыралга боттарынарның үлегеринер-биле ажыдып турар силер. Коммунистиг күш-ажыл бригадаларының болгаш шалыпчыларының чарыжының мурнакчылары ол кайгамчыктыг шимчээшкиннің хөгжүлдезинің кыска үезинің дургузунда бүгү совет улустуң калбак хүлээп көрүүшкүнүн, ханы күндүктелин болгаш ынакшылын дүрүм ёзугаар чедип алган. Боттарынарның сорук кирген күш-ажылынар-биле коммунизм тиилелгезин чоокшуладып кел чыдар силер, бистиң улуг эчис сорулгавысче миллион-миллион совет кижилерни чаагай үлегеринер-биле хандыкшыдып турар силер, эргим эштер.

Коммунистиг баштайгы субботниктерниң ужур-дузазын Владимир Ильич Ленин кайы хире бедик үнелеп көргенин сактып көрүкер. Кедизинде баргаш бодунга орукту тып, совет социалистиг ниитилелдиң ажыл-ишчилериниң амыдыралынга кол угланыышкын кылдыр бадыткаттына бээр коммунистиг чаа үүлдериниң өзүмнерин ол субботниктер кылдыр Ленин көрген. Ол чаа, коммунистиг өзүмнер бистиң чуртувустуң амыдыралында болгаш чуртталгазында, совет кижилериниң амыдыралында болгаш чуртталгазында канчандыр кирип турарын коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары, бригадалары болгаш бүдүүлгелер коллективтери деп ат дээш чарыштың шалыпчыларының күчүлүг шимчээшкининден ам ынчангаш бүгү чон көрүп турар-дыр.

Чаа шимчээшкин Москва — Сортировочная депозунга, Владимир Ильич Ленинниң «Улуг эгелээшкин» деп адааны, бистиң чуртувуста баштайгы коммунистиг субботник эрткен шак ол депога төрүттүнгени черле кончуг кайгамчык-тыр.

Буржуазияны дүжүреринге бодаарга, эн-не шиитпирлиг эргилдениң эгезин Ленинниң көрүнгүр карааа бөдүүн ажылчыннарның — коммунистерниң биче сеткилдиг эгелээшкининден көрүп четтиккен. Ол дээрге хууда шаптыланчак чорукту, каргыштыг капитализмниң ажылчынга болгаш тараачынга салгал кылдыр артырып кааны эрги чанчылдарның болгаш бодалдарның чыгын ашкан тиилелге-дир деп Ленин чугаалаан. Ол эргилде медерелге канчаар быжыгып, калбарарының хире-чергези-биле коммунизмниң хөрээ улам-на тиилеттирбес болу бээр деп Ленин өөреткен. Күш-ажылды, ниитилел мурнунга бодунуң хүлээлгелерин чаа өзү-биле көөрүүнүң бичии-даа өзүмнерин камныг деткиринче ол кыйгырып чораан. Ленинчи партия ынчалдыр кылып келген болгаш кезээде ынчалдыр кылыр. Күш-ажылдың кижилерин хүндүткелбиле болгаш алдар-биле ол бүргээн. Ынчангаш ленинчи өттүр көрүүшкүннүң боттаныышкынын коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары, бригадалары болгаш коллективтери деп ат дээш күчүлүг чарыштан ам көрүп турар-дыр бис:

— Коммунистиг күш-ажылдың тиилелгезинге чедип келир бис!— деп Ленин чугаалаан.

Ленинниң өттүр сөглээн сөстерин хүн бүрүдеги бодувустуң күш-ажылывыс-биле амыдыралда боттандырып турар-дыр бис. Коммунистиг ниитилелдиң ажыл-ишчилери боттарының хамааты хүлээлгезин бедик билир, коммунизм тургузуушкунунуң ниити хөрээнге боттарының күш-ажылының, боттарының салыышкынының ужур-дузазын билир чоруу-биле онзаланып турар. Ооң-биле кады олар болза бедик культуразы-биле, боттарының билиглерин сайзырангайжыдарынче чүткүлү-биле, чогаадыкчы күш-ажылдың кижилеринге турза чогуур өрескапшагай эки кижизиг чоруу-биле онзаланып турар. Ынчангаш ол дээрге кончуг өөрүнчүг-дүр, эштер! Коммунистиг ниитилелдиң кижилери бедик медерелдиг, эртемниг, культурлуг кижилер болур ужурлуг болгай, оларга күш-ажыл амыдыралчы хереглел болуп турар болгаш чаа билиглерни чедип алыры, культурлуг деннелин бедидери, коммунистиг ниити чурттталганың дүрүмнерин сагыыры база-ла амыдыралчы хереглел болуп турар. Ындыг кижилерниң дугайын, ындыг ниитилелдиң дугайын кижи төрелгетенниң улуг бодалчылары күзеп чораанар, эртемниг коммунизмниң үндезин салыкчылары Маркс биле Энгельс, бистиң өлүм чок баштынчывыс болгаш башкывыс Владимир Ильич Ленин ындыг кижилерни боттарының угаан-бодал көрүжү-биле көргеннер.

«...Социалистиг чаартылгаларны эгелевишаан, кедизинде барып ол чаартылгаларны угландырган турар эчис сорулганы, чогум-на харын коммунистиг ниитилелди тургузарының сорулгазын боттарывыстың мурнувуска тодаргай тургузар ужурлуг бис» деп Владимир Ильич чугаалаан. Коммунизмниң бөдүүн, биче сеткилдиг, хүн бүрүдеги, ынчалзажок дириг өзүмнерин соксаал чок деткиринче Ленин кыйгырып чораан.

Чогум-на харын ол дугайын боттарыңарның хүлээлгелериңерде, азы байырлалдыг адап турарыңар ышкаш, даңгырактарыңарда: «Коммунистиг ёзу-биле өөренир, чурттаар болгаш ажылдаар бис!» деп бижип турар силер. Бистиң чурттап турарывыс үениң байдалынга таарышкан чаагай чүткүл-дүр!

Партияның XXI съездизи бистиң Төрээн чуртувус коммунистиг ниитилелди калбаа-биле тудуп тургузарының үезинче киргенин демдеглээн. Бистиң бүгү күштеривисти чеди чылдың улуг чаагай планын күүседиринче мөөнүет турар бис. Ол план ёзугаар чаа-чаа заводтар болгаш фабрикалар, электростанциялар, чаа хоорайлар болгаш суурлар туттунган турар. Чеди чыл планын күүседири Совет күрүениң индустриалдыг күчүзүн улам-на быжыглаар; совет кижилер улам-на эки чурттаар, өртем биле культура улам улуг бедиктерже көдүрлүр.

Чаа квартираже көжүп кирер кижи безин бүгү-ле эргижирээн үүлдерден адырып алырын, ажыы чок чүү-даа дажып киирбезин кызыдып турар. А маңаа бүдүн ниитилел дээди чадаже чоорту көдүрлүп үнер. Ол ниитилелдиң мурнакчы кижилери чаа бажынга ажыглаар апаар ындыг шынарларны, бүдүштерни, чанчылдарны бодунга баш бурунгаар ажылдап кылырын оралдажып турары билдингир. Төлээлекчилери болгаш эгелекчилери силер болуп турарыңар ол шимчээшкиннің улуг күжү болгаш төөгү талазы-биле улуг онза чогумчалыы ында болуп турар.

Бистиң ниитилеливистиң мурнакчы кижилериниң үүгле хөй эвес кезээ бо залда чыылган-дыр. Олуржуп турар кижилериң аразында чуртта сураглыг шахтёрлар Николай Мамай биле Александр Кольчик, пөс аргыкчызы Валентина Гаганова бардыр. Оларны тук тудукчулары кылдыр чугаалап болур. Коммунистиг күш-ажылдың улам-на чаа-чаа шалыпчылары алдарлыг туктарның адааңда туруп ап турар. Ол — Александр Виташкевич, Анатолий Морогов, Саид Нурутдинов болгаш Төрээн чуртту боттарының күш-ажылчы шылгарангай эрес-маадырлыг чоруктары-биле алдаржыткан өске-даа хөй-хөй эштердир. Мыда чөвүлел хуралдың ийи муң ажыг киржикчилери чыылган-дыр. Ол дээрге коммунизмни ёзулуг-ла боттарының күш-ажылы-биле тургуспушаан, үлетпүрде, транспортта, көдээ ажыл-агыйда, янзы-бүрү албан черлеринде болгаш лабораторияларда, эртем-шинчилел институттарында ажылдап турар, маадырлыг, эрес-шудургу ажылдап турар бистиң үевистиң мурнакчы кижилериниң кайгамчык чыл улуг армиязының чечээ, чоргааралы-дыр.

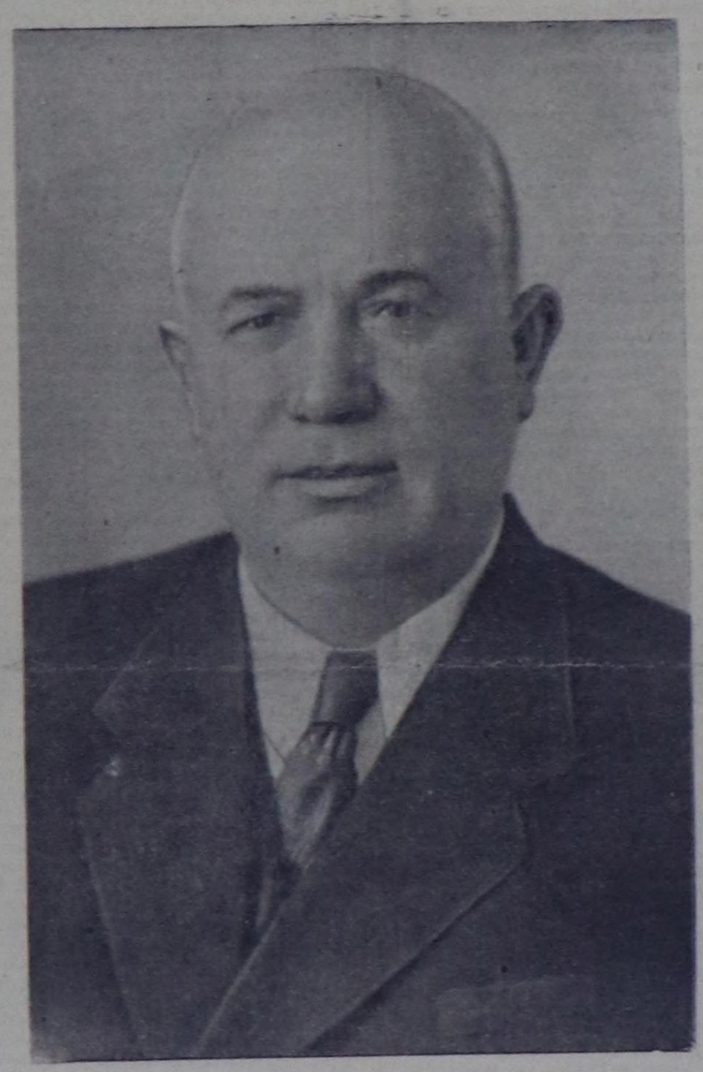

Бо залда хөй-хөй аныяк кижилерни көргеш, өөрүп тур мен. Ол дээрге дүрүм ёзугаар өөрүшкү-дүр. Коммунистиг күш-ажыл бригадаларының чарыжының эгелекчизи болган бистиң Ленинчи комсомолувус бодунуң маадырлыг төөгүзүнге алдарлыг чаа арынны киир бижээн. Ол дээрге бистиң Коммунистиг улуг партиявыстың шынчы, идегелдиг дузалакчызы, ооң идеяларының чалбыыштыг нептередикчизи кылдыр бодун база дагын көргүскен.

Коммунизм — делегейниң чалыы назыны-дыр, ынчангаш ону аныяктар тургузар апаар!

Силерниң комсомолчуларыңарда ынчалдыр ырлап турар ышкаш. Ам канчаар боор, улуг салгалдың кижилери бистер безин ол ырны сеткил ханыышкын-биле ырлап турар бис. Боттарывысты долгандыр аныяк дузалакчыларны, чалыы күштери өөрүшкү болгаш чоргаарал-биле көрүп турар бис. Аная хей чурттавайн турар-дыр бис, келир үе коммунизмни болур дээни олдур!

Эргим эштер! Коммунистиг күш-ажылдың шалыпчыларын болгаш бригадаларын келир үениң пионерлери деп дүрүм ёзугаар адап болур. Пионерлер бажынга чоруп, кол күштерге орук баштап берип чорууру билдингир болгай, ынчалза-даа олар ол күштерден адырылбас, өске ажылчыннардан адырыкталчак ажылдап хөделирин оралдашпас ужурлуг. Бир эвес силер боттарыңарның коллективтеринерге хагдынып алгаш,— арыг-силиг, эки улус бис, өске кижилерниң херээ биске үүү боор деп чугаалаан болзунарза, силерниң ачы-хавыяңар улуг эвес болур турган ийик. Партия, чон силерни чаартыкчылар кылдыр көрүп турар, чүге дээрге бөгүн чаалап алган бүгү-ле үүлдериңерни, бөгүн чедип алган бүгү-ле үүлдериңерни даарта өскелерге дамчыдып бээрин күзеп турар силер. Силерниң күжүнер ында, силерниң алдарыңар ында. Ынчангаш бир эвес бөгүнгү өөреникчилер даарта башкылар болу бээр болза, ол үүгле харын эки болур. Бистиң ниити херээвис оортан ажыкты ап турар, бистер шуптувус ажыкты ап турар болгай бис!

Дуржулгалыг мастерлериниң болгаш арга-мергежилдиг организакчыларның хожудап турар коллективтери Валентина Гаганованың үлегерин ёзугаар мурнакчыларның деннелинге чедир көдүрер дээш оларже шилчип кириишкини ышкаш силерниң арандарга төрүттүнгени ындыг кайгамчыктыг эгелээшкинни онзалап демдеглээри меңээ күзенчиг-дир. Мурнунда хожудап турган өске бригадаларже ол эштер шилчээнден бээр хөй эвес үе эткен, а ам ол бригадалар коммунистиг күш-ажылдың коллективтери деп бедик атты эдилеп турар.

Бистиң чеди чылывыстың баштайгы чылында төрүттүнген ол чаагай эгелээшкинни партия үүге ындыг изии-биле деткээнил? Чүге дээрге чаңгыс бригада, чаңгыс завод, колхоз, совхоз азы чаңгыс район тус-тузында коммунизмге чааскаан чедип келбес-ле болгай, эштер. Коммунизмниң бедиктерин үүгле шуптувус кады, ниити чоннуң демиселиниң үүгле калбак фронтузу-биле чаалап алыр бис. Партия, совет, профэвилел болгаш комсомол организацияларының хүлээлгези — бо дугайын кезээде сактып чорууру, чеди чыл планының сорулгаларын күүседиринче массаларны организастаары болур.

Парижке ужуражыышкыннарның мурнуу чарыында ийи туруш бодалдар

Эргим эштер! Силер делегейниң болуушкуннарын, ылангыя сөөлгү неделяларның болуушкуннарын сонуургап турарыңар чугаажок. Өске чурттарга чорааш чанып келгенивисте, бистер ол-ла хүн азы даартазында москвачыларның мурнунга отчёт кылып турарывыс чанчыл болган улус болгай бис. Бо удаада силериниң чөвүлел хуралыңар болур дугайын билгеш, ындыг отчётту манадыр деп шиитпирлээн бис. Оон ыңай Парижтен Москваже кел чорааш, Берлинге Герман Демократтыг Республикада немец өөнүктериниң мурнунга чүве чугаалааның ол байдалды база барымдаалап көрген чүве. Чазактар баштыңнарының Парижке болур дээн чөвүлел хуралын Американың Каттышкан Штаттарының үскенинге холбаштыр чамдык түңнелдерни ол чугаага үндүрген болгаш келир үедеги байдалдар чугаалаттынган чүве. Ол чугааны номчаан боор силер.

Парижке чораан үеден бээр элээн каш хонук эрте берди. Совет Эвилелиниң девискээринче америк самолёттуң оор-дээрбечи ёзу-биле шургуп киргениниң буруузу-биле Парижке чазактар баштыңнарының бедик деннелге чөвүлел хуралының болбайн барганын СЭКП Төп Комитеди, Совет чазак канчаар билип болгаш канчаар үнелеп турарын чугаалзары күзенчигдир. Үүгле шургуп кириишкин эвес, харын чамдыкта таварылга бооп кызыгаарларны эртип болур болгай. Ынчаарга бо удаада шургуп кириишкин таварылга эвес болган. Кажан бо шургуушкун болу бергенде, Американың албан кижилери, ооң иштинде президент, ындыг шургуп кириишкин Каттышкан Штаттарның чорудуп турар политиказындан үнүп турар үүве деп медеглээннер. Ол хамаан чок, ындыг ужудуушкун АКШ-тың эрге-ажыктарынга эргежок чугула үүве, ынчангаш ындыг ужудуушкунну кылып-даа турган болгаш моон соңгаар-даа кылыр үүве деп медеглээн. Көрүнерем, америк албан кижилери, Каттышкан Штаттарның президентизи кандыг дерзин, кара-туразында, калчаалыг чорукка четкен-дир!

Чазактар баштыңнарының чөвүлел хуралы үзүлгенин янзы-бүрү кижилер аңгы-аңгы тайылбырлап турза-даа, ам ол болуушкунче бүгү чурттарның улустарының кичээнгейн хаара туттунган, черле ынчаш дүрүм ёзугаар хаара туттунган. Политиктиг, күрүне болгаш хөй-ниити ажылдакчыларының хөй-нуруузу чөвүлел хуралдың үзүлгенинге кым буруулугуа деп үүвени шын билип турар. Ону билириңге кандыг бир онза өттүр көрүүшкүн-даа негеттинмейн турар. Совет эвес, а америк самолёт кызыгаарны эртип, өске чурттуң девискээринче шургуп кире берген-дир. Ол самолёт чурттарны таварыл эртип, оларның бот эргезин үреп, бистиңге агрессор болуп шургуп кирип келген, а ол самолётту ужур аткан бис. Ооң агрессиязын бүзүредип болур боттуг барымдаалар бисте бар, ооң туржук шивишкин ужудукчу Пауэрс чергелиг бисте чугаалап турар, дириг бүзүредиишкин бар. Ынчангаш кадык угаанныг кижи бүрүзүнге үүү болганын билип алырынга угаан аргаларының күжениишкиннери негеттинмейн турар: үүвени бодунуң ады-биле адаарга-ла хамык үүве билдингир апаар.

Ынчалза-даа бис болза социал ийи системаның чидиг демиселинин, империализмниң лагеринде аңгы демиселиниң чидиглениишкининиң үезинде чурттап турарывысты херекке ап көөр херек. Ынчангаш чамдык ажылдакчылар дыка-ла мугулай байдалда кире бергеннер. Бир күрүениң бот эргезин өске күрүне үреп болбас, өске чурттуң девискээринге шургуп кирер чорук улустар аразының эргези-биле хоругдаттынган деп үүвени олар хүлээп көрбейн барып болбас. Ынчалза-даа ону хүлээп көөр хөөнү чоктар,—үрекчини хомудадыр хөөнү чоктар.

Американың Каттышкан Штаттары агрессчи үүлгедигни кылган, ынчалза-даа кым бир кижи сагындырыгны аңаа кылырына, харыларны олардан негей бээринге олар чанчыкпаанар. Ынчангаш чаңгыс ол-ла болуушкунну көөр чорук аңгы-аңгы болуп, агрессчи үүлгедитге ийи янзы үнелээшкинни берип турары ол ышкажыл. Бир эвес агрессия социалистиг чурттарга удур угланган болза—ол дээрге агрессия эвес-тир деп, өөрүшкүзүнден ура деп алгыржып болур; кандыг бир хемчег капиталистиг чуртка дээпкен болза, ол хемчег чөптүгдаа болза хорадап, удурланыр деп мындыг ышкажыл. Ол дээрге хоойлу хоозун үүве, кижи кара-туразы-биле хөделир деп принцип ёзугаар хөделип чоруур кижилер ынчаар бодап турарлар.

Ынчаарга бир эвес ол турушка туруп алыр болза кончуг баҗык үүвеге чедирип болур, дээргилер! Капиталистиг хоойлу дүрүм ядыы кижилерни байларның дээрбеде мөлчүүрүн болгаш чөптүт эвес өске-даа хөй үүлдерни агартып турарын билир бис, ынчалза-даа бистиң үевисте, ийи социал системалар туруп турар үеде улустар аразының эргезиниң кандыг бир норма-чижектери турар ужурлуг. Ол норма-чижектер болза чурттар аразының харылзаалларынга айыылдыг болу берип болур частыырларны болдурбазынга эргежок чугула.

Улустар аразының эргезиниң норма-чижектеринге үндезилээш, өске күрүнени хүндүлеп көөр кылдыр күрүнелериниң бот эргелери, кызыгаарлары тодараттынган турар. Күрүне болза, үүгле бодунуң кызыгаарларының иштинге бодунуң хоойлуларын хостуг үндүрер болгаш ажыглаар эргелиг. Ол күрүне улустар аразының хоойлуларын хүндүлээр болгаш оларны үревес хүлээлгелиг. Үүге дээрге, бир эвес оон өскээр үүве кылыптар болза, дайын, халаптыг дайын чайлаш чок болбайнаан. Чурттарның кызыгаарларын камгалап турар болгаш ол кызыгаарларны агрессорларның үреп эртерин болдурбайн турар, улустар аразының ол турза чогуур норма-чижектерин дерзин ёзу-биле дора көрүп турда, делегейде байдал чидиглени бээр. Американың Каттышкан Штаттарының чазааның буруузу-биле ам харын ындыг болган.

Ол оор дээрбечи чоруу дээш, Каттышкан Штаттарның чазаа бодунуң ужудукчузунга Совет чурттуң девискээринче шургуп кирер деп айтыышкын берип, ооң уламындан улустар аразының эргезин үрээни дээш бүгү делегейниң мурнунга ол харыысалганы чүктээр апаар. Агрессчи бөлүктерни кынчыктырбас чорук улустар аразының байдалын чымчадырынга дузалаар; агрессорларны амдажыдар болза ол чорук дайынга чедирип болур.

Совет чазак болгаш Совет Эвилелиниң улустары бедик деннелге чөвүлел хуралга канчаар белеткеннип турганының болгаш Американың Каттышкан Штаттарының чазаа кандыг турушту ээлеп турганының дугайын ам силерге чугаалаксап тур мен.

Чазактар баштыңнарының чөвүлел хуралынга бүгү чурттарның тайбынга ынакшылдыг улустарының аажок улуг идегелдери салып турарын медерел билгеш, ак-сеткил-биле аная белеткенген бис. Шериг техниказының амгы хөгжүлдезинің үезинде дайын болза, бүгү чурттарга көстүп көрбээн ядарал болгаш түргедилди таварыштырар, харын чамдык чурттарга өлүмнүг халап болур дээрзин билип турар бис.

Ынчангаш бодувустуң тайбынга ынакшылдыг политикавысты чайгылыш чок боттандырбышаан, Парижке бедик деннелге болур чөвүлел хуралга шыгыы белеткеннип турган бис. Бо дугайын дыка хөй боттуг фактылар бүзүрелдии-биле чугаалап турар.

Чеди чылдың планын ажылдап кылгаш, чедиишкиннии-биле боттандырып турарывысты бүгү делегей билир. Бистиң чеди чыл планывыс—бо дээрге тайбың тургузуушкуннуң улуг планы-дыр. Ону күүседири Совет Эвилелиниң экономиказын, ооң үндезини — аар индустрияны улам бедик көдүрер, бистиң чурттуң улустарының амыдыралының деннелин, материалдыг чаагай байдалын чайгылыш чок бедидер. Чеди чыл планын күүседиринге бергелер тыпты берген деп буржуаз политиктиг ажылдакчыларның иштинден чамдык согурлар чүзүн-баазын хоозун үүвелерни бодап үндүрүп турарлар. Дедир-даван кажан-даа хүн көрбээн боорга, ынчангаш ону согур дедир-даван деп адаар дээрзи билдингир. Хүннүң хереллериниң кайы хире чырыын болгаш чаагайын ол канчап билир дээр силер: ол ону билбес-даа болгаш билип-даа шыдавас. Ынчалза-даа ооң ындыг болганындан хүн чырытпайн барбас-ла болгай.

Капитализмниң ындыг камгалакчыларынга болгаш эдеринчилериңе мындыг чаңгыс үүлдү чугаалап болур: чеди чыл планы күүседиримес дээр идегел-биле бодунарны ооң-ургатканыкар тудум-на, чеди чылдың планы хуусаа бетинде күүседиткен дугайын чарлаан ындыг үе чедип келирге, шак ынчаш чооглаар эмиңерниң ажыы улам-на кедергей болур, а ындыг чарлаашкынның үезин мырынай ырак эвес! Шак ындыг эмни чооглаар апаар силер деп үүвени чугаалап турары ышкаш, думчуукарга кертип алынар, аңаа баш удур белеткеңиңер!

Совет Эвилелиниң тайбың үүткүлдериниң дугайын чепсегленишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүреринің планын Каттышкан Нацияларның Организациязынга чогум-на харын Совет чазак киирген болгаш ону херек кырынга боттандырарынче бир-ле дугаарында ол кирипкен бүгү делегейге билдингир факт база чугаалап турар. Совет Эвилели бодунуң Чепсектиг Күштериниң үштүң бир кезиин боду чааскаан кызырып турар. Бир эвес маргылдаалыг айтырыгларны дайынның аргазы-биле шиитпирлээр деп бодап турар болза, чаңгыс-даа күрүне бодунуң чепсектиг күштерин кызырбас дээрзи кижи бүрүзүнге билдингир.

Чоокта чаа ССРЭ-ниң Дээди Советиниң сессиязын эртирген болгаш ажылчыннардан база албан-хаакчылардан үндүрүглер тыртпас дугайында, чеди-алды шактыг ажыл хүнүнче шилчип кирерин 1960 чылда доозар дугайында чугула шиитпирлерни хүлээп алган бис. Ол дээрге тайбынны быжыглаарының эрге-ажыктарынга база улуг шиитпир болур. Капиталистиг делегейде дайынче угланыышкын кылып турар кижилериниң үүлгедиглеринге ол мырынай удуралныышкак. Дайын кезээде каража-когаралды негеп турар дээрзи билдингир херек. Боо-чепсекти эндере бүдүрер чорук улустарының эгиннеринге аар үүрге болуп, ол чорук ажылчыннарның болгаш албан хаакчыларның ажыл төлевиринден үндүрүглерни улгаттырып турар.

Шак-ла ындыг байдалды империалистиг делегейдеи көрүп турар бис. Париж чөвүлел хуралы болдунмайн баары билекле, Каттышкан Штаттарда чепсегленишкинни эндере бүдүрериниң талалакчылары шериг хереглелдеринге дезевилелдерни, чепсегленишкинге чарыгдалдарны көвүдедир дээш кампанияны калбартканнар. Ол соруулгаларга акша-хөреңгини канын алырыл: Шериг чарыгдалдарынга боттарының шилчидиишкиннерин монополистер көвүдепес деп үүве кижи бүрүзүнге билдингир болгай. Шериг калчаараашкынының болгаш чепсегленишкинни эндере бүдүрериниң чаа кыптыгыышкыны, ам база-ла мурнунда ышкаш, Американың ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының амыдыралының деннелинче монополистериниң халдаашкынын болдуруп турар.

Ажылчыннардан болгаш албан-хаакчылардан тыртар үндүрүглерни соксадыр дугайында база ажыл хүнүн кылырар дугайында шиитпирлер — ол дээрге, тайыңга үндезилээн бистиң күрүневистиң хөгжүлдезинге Совет чазактың болгаш Коммунистиг партияның ажыл-чорудулгазының дээре херечизи, дээре көргүзүү-дүр.

Мынчангаш бистиң бүгү-ле базымнарывыс, бистиң бүгү-ле хөделиишкиннеривис Совет Эвилелиниң тайбынга ынакшылдыг чайгылыш чок политиказының дугайын чугаалап турардыр. Шиитпирлээри негеттинип турар элээн айтырыгларның, чижээлээрге, Германия-биле тайбың керээзин чарар дугайында, хостуг хоорай болган турар Ыарын Берлиниң дугайында чаңгыс талалыг чурумну ёзугаар хемчеглерни алырын далашпаан бис. Бүгү чер-делегейниң ак-сеткилдиг кижилери таныыңче болгаш улустарның айыыл чок чоруунче чаагай чүткүлдү бистиң политикавыстан көрүп турарлар.

Барымын талакы күрүнелер, хамыктыг мурнунда Американың Каттышкан Штаттары ол чөвүлел хуралга канчаар белеткеннип турганын ам көрээлиңер.

Каттышкан Штаттарга президент Эйзенхауэр-биле болгаш америк күрүнениң өске-даа ажылдакчылары-биле бистерниң ужуражып, санал-оналдарны солчуп турган үевисте президент Эйзенхауэр тайбыңны болгаш улустар аразының байдалын эккижидерин шынавыла күзеп турар-дыр деп бодал меңээ турдустуган чүве. Президент тайоыңны ам база-ла күзеп турар дээрзинге мурнуку хевээр бүзүреп турарымны чугаалаар ужуралуг мен. Ынчалза-даа президентиниң чаагай бодалдары бир янзы херек-тир, а америк чазактың даштыкы политиказы өске янзы херек ышкаш-тыр. Чаагай бодалдар-биле тамыже оруктар аштаттынган деп чугаалажып турары халас эвес. Эйзенхауэр харын олче бар чыдар ышкажы!

Американың Каттышкан Штаттарында президентиниң байдалы — нарын байдал. Кэмп Дэвидке чоруп турган үевисте-ле президент Эйзенхауэрге мынча деп чугаалап турган мен: мээң байдалым ооң байдалындан ылгалып турар, чүге дээрге, бистиң чуртувуста чазак, партия, улус чон — бүгү чурт чаңгыс аай бодалды, тодаргайлаарга, улустар аразында дүшкүүрлүг чорукту чымчадырынче, «соок дайынны» үзүткаарынче болгаш быжыг тайбынга таарымчалыг байдалдарны тургузарынче угланыышкынны барымдаалап турар. Ынчаарга АКШ-тың президентизинге хамаарыштыр кандыгыл дизе, тайбың бодалдарны боттандырарынга шаптык чедирип турар кижилер ооң артында шаарадайнып чоруп турарлар.

«Соок дайынны» болгаш чепсегленишкиннерни эндере бүдүрерин үргүлчүлээр дээш туржуп турар кижилер ында бардыр, ынчангаш ол күштер тиилээр бе, азы улустар аразының харылзаалларында дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырар дээш туржуп турар күштер тиилээр бе дээр дугайында айтырыгны шуут харылаарынга далашпас болза чогуур деп Каттышкан Штаттардан ээп келген дораан, Москвага болган митингиге база катап медеглээн-не болгай мен.

Ынчалза-даа бистер улустар аразында дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарын күзеп келген болгаш муруку хевээр күзеп-даа турар бис, бедик деннелге эртер чөвүлел хурал үзүлген турзажок, ол угланыышкын-биле хөделип келген-даа, хөделип турар болгаш хөделир-даа апаар бис.

Бүгү делегейниң улустары, ооң иштинде америк улус, тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынга үүгле бүзүреп турар эвес, харын «соок дайынны» соксадырынче, күрүнелер аразынга таарымчалыг харылзааларны тургузарынче үүткүп турар дээрзин АКШ-че бистиң аян-чоруувус болгаш эрткен чылдың өскедаа болуушкуннары көргүскен. Чепсегленишкиннерни эндере бүдүреринге байып ап турар америк милитаристерни болгаш монополистерни ол чорук коргуткан. Боттарының турушторында айыылды эскерип көргеш, олар бедик деннелге эртер чөвүлел хуралды буурап дүжүреринге белеткени берген болгаш улустар аразында байдалды база катап нарыыддадып эгелээннер.

АКШ-та америк даштыкы политиканың моон соңгааргы угланыышкынын долгандыр иштики демисел калбарган, ынчангаш ол демисел янзы-бүрү адырларда илереп келген.

Чижээлээрге, америк чазак ядролуг чепсектиң шенеделерин хоругдаар дугайында айтырыгга чайгылчак турушту үргүлчү ээлеп келген болгай. Ынчангаш америк чазак делегейниң хөй-ниитизиниң санал-оналының ыйыышкыны-биле дугуржуушкуну чедип алырын чиигеткен ышкаш базымнарны чамдыкта кылып, а чамдыкта агрессчи хөөннүг бөлүктериниң негеледзин күүсетпишаан, дугуйга быраны ол база катап салып келген. А май 7-де, тодаргайлаарга, бедик деннелге эртер чөвүлел хуралдың бүдүүзүнде президент Эйзенхауэр ядролуг чепсектиң шенеделерин чер адааңга катап эгелээрин Каттышкан Штаттар бодап турар деп чарлаан. Парижке ужуражырынга чедир үүгле 8 хонук бурунгаар ону кылганын демдеглеп тур мен.

Чөвүлел хуралдың бүдүүзүнде Гертерниң, Диллониуң, а ооң дараазында Никсониуң чугаалаан чугаалары бистерни кичээндирбейн барып шыдаваан. Олар болза, угаазылал чок болгаш өөнүк-чөңгээлиг чугаалар болган. Бир эвес ол чугаалар биске ыйыышкын кылыр дээш чугаалаттынган чүве болза, ол ыйыышкын буураашкынга таварышкан болбайнаан, үүге дээрге, Совет чазак болгаш совет улус ыйыышкынга алыспас. Чаагай сеткилге чаагай сеткил-биле харылаан турар бис, ынчалзажок кандыг-даа ыйыышкынга шиитпирлиг ойтур шавыышкынны берип турар бис. Ынчангаш ол дугайында аргалар бисте четчири-биле бар болдур ийин.

Гертерниң, Диллониуң болгаш Никсониуң чугаалары ол ыйыышкынның эгези болган деп чугаалап болур. АКШ-тың президентизи бодунуң парлаага конференциязынга ол өөнүк-чөңгээлиг чугааларны үүлдүгүзүнген чоруу бисти улам кайгаткан, харын хомудаткан деп чугаалап болур. Каттышкан Штаттарның даштыкы политиказы ол чугааларда тайылбырлаттынган деп президент шуут медеглээн.

Ооң-биле кады барын-герман чазактың чажыт ажыл-чорудулгазы күштелген болгаш бедик деннелге эртер чөвүлел хуралды шуут үзер ийикпе, азы ону түңнел чок болдурар дээш

Эш Н. С. ХРУЩЕВТУҢ чугаазынын уланчызы

бүгү-ле үүлдерни ол кылып турган. Аденауэрниң Вашингтонче, Парижче, Римче, Токиоже, Лондонче аян-чоруктары удаа-дараалаштыр болгулады. Черле ынчаш күрүне ажылдакчыларының өске чурттарже аян-чоруктары — бир эвес олар тайбыңны быжыглаарының эрге-ажыктарынга бараалгаткан үүве болза эки түннелдиг болуушкун-дур. Ынчалза-даа канцлер Аденауэр ышкаш «мукгак шулбус, сүрүүшкүнүн сунезини» хевирлиг болу берген бир найысылалдан өске найысылалче карангайдыр халдып-ла турун бергени дээрге чаагай эвес херектериң медээчизи, улустар аразында дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарын эвес, а «соок дайынны» күштелдириниң медээчизи-дир.

Парижке ужуражыышкыннарның мурнуу чарыында ол база-ла бисти кичээндирип турган.

Ынчалзажок кажан олар шеригниң ийи каржы өнчүк-чөнгээлерин удаа-дараа кылганының сөөлүнде Каттышкан Штаттарның чагырыкчы бөлүктериниң ёзулуг бодалдары онза тодаргай апарган. Апрель 9-та олар бистиң чуртувустуң девискээринче разведчик шериг самолётту салып киирдилер. Самолёт баазазынга ээп чеде берген. Ол чорук оон артык калчаалыг чорукче оларны киир чыгапкан. Ынчаар орта олар Совет Эвилелиниң девискээринче чаа агрессчи шургүүшкүнү кылырын шиитпирлээн болгаш ол дугайында Май 1-ниң хүнүн, делегей пролетариадының эп-сеткил каттыштырылгазының байырлалын шилип алганнар. Оон аңгыда оларның соруулгазы кандыг турганыл дизе, совет улусту дорамчылаар, Совет Эвилелиниң ат-алдарынга согуушкунну таварыштырары болуп турган.

Бистиң чуртувустуң девискээринче америк самолёттуң шургуп киргени-биле холбашкан фактылар ам бүгү делегейге эки билдингир болу берген. Ынчалза-даа америк самолёт дүжүр аттырган дээр дугайын бистиң медээлээнивистиң соон дарый дораан-на АКШ-тың чазаа оор ёзу болгаш арын-нүүр чокка канчаар хөделип турганын көргүзер дээш ол дугайын сагындырып тур мен.

Маргыш чок фактылар биле болгаш боттуг бадыткалдар-биле буруу шаптырган америк эрге-чагыргалар миннир ужургга таварышканнар, ынчалза-даа анаа кижиниң моралының бичин-даа сүүзүнү чок калчаалыг агрессорларның миннип турары ышкаш ынчаар мининненнер. Самолётту разведка кылыр сорулга-биле чоруткан, совет черниң кырынга ужуткан болгаш ужудар-даа апаар, үүве дээрге, ындыг ужудуушкуннар АКШ-тың национал айыыл чок турар чоруун хандырарынга херектиг дээр чергелиг үүвени олар медеглээннер. Харын оон туржук Совет Эвилелиниң девискээринге АКШ-тың самолёттарының ужудун турарынга АКШ буруулуг эвес, а Совет Эвилели буруулуг, үүве дээрге, совет девискээриниң кырынга америк самолёттуң ужударын од чөпшээревейн турар болгаш АКШ-тың разведказын шпиончу медээлер-биле хандырбайн турар деп олар медеглээннер.

Ниитизи-биле ап көөрге байдал болза: «Суурда хөй бажың бары Игнаттың буруузу эвес; Игнатты киирипкен бажың буруулуг» деп, өскениң бажыңынче шургүп кирген оор дугайында улустуң билдингир үлегер чугаазында ышкаш болуп турар.

Тургустунган байдалды бис ылаптыы-биле бодап көргеш, бодунуң таварышканы ол ёзажок байдалдан АКШ-тың президентизиниң уштунуп үнериңге шаптык болу берги дег ындыг хемчегни албас деп шиитпирлээн бис. Ындыг үүлгедиглерни кылырын АКШ-тың президентизи билбээн болгаш бадылаваан боор, ол дугайында Пентагоннуң изиг баштары болгаш мергежилдиг шпион Аллен Даллес буруулуг болган боор деп медеглеп-даа турдувус.

Ынчалза-даа Эйзенхауэр анаа бердинген аргаларны ажыглаваан болгаш шпиончу ужудуушкуннарны оон бадылаанын база оон чөпшээрели ёзугаар чорудуп турганын ол бадыткап медеглээн.

Ол ужудуушкуннарның дугайын президент билбээн боор, ынчалза-даа ол дугайын билбээн, чуртта үүү болуп турарын билбээн кылдыр бодун чарлаттынарга президент кижиге эпчок болган боор деп, мен ам-даа ынчаар бодап турар мен. Үүге дээрге оон башка америк шпиончу самолёттар президентиниң чөпшээрели чокка өске чурттарже ужудуп турда, ону билбес олурар үүү адам ындыг президент дээр боор ону. Бир эвес херек ындыг болур үүве болза, президент билбээнде дайындаа эгелеп болур-дур, база ынчан американнар боттарының ханын төгер апаарлар-дыр деп, Американың болгаш бүгү делегейниң улустары ынчаан бодай бээр турган ийик.

Ынчаарга бо дээрге мээн бодалым-дыр, президент оон-биле чөпшээрешпейн барып болур. Ынчалза-даа бистиң президентивис ийи дужаалдыг: бирээзи — бөмбүкке ойнаары, өскези — президент дужаал ол деп американнар боттары чугаалап турарлар. Оларның кайызы кол болурул? Бөмбүкке ойнаары кол, а президент болуру — ол дээрге дузалал албан дужаал болуп чадавас.

Черле ынчаш кымның дугайын чугаалап турар бис? Өске күрүнелериң аразында догуннап тургаш-ла улустар аразында ниити хүлээп алдынган норма-чижектерни удуртулга болдурарындан ойталап турар Американың Каттышкан Штаттары деп үү ындыг күрүнел ол? Ам тайбың үе болгай, бүгү улустар аразында найыралдыг чурттаарынче үүткүдүп турарлар. Үүге агрессчи күрүне болза өске чурттарга хамаарыштыр кандыг-даа норма-чижектерни ажыы-биле хүлээп көрбейн, олар-биле чогумчалыг харылзааларны хөгжүдүрин күзевейн барып болур.

Каттышкан Штаттарның агрессчи үүлгедиглериниң соруулгазы болза, чазактар баштыңнарының чыглыр үезин чоокшулаан чөвүлел хуралын шаптыктаарында болуп илереп турар апарган турган. Парижке чөвүлел хуралды үзерин шиитпирлээри калчаалыг дайызырак чорукту өөскүдер, ындыг байдал турда АКШ-тың шериг бюджедин үрдүндүрер, шериг чагыгларын көвүдедир, байдалды шыңгыырадыр болгаш «соок дайынның» чидигленген турган үелериңче катап эгидер, эңдере чепсегленишкинни болдунар-ла шаа-биле калбартыр, а чөвүлел хуралдың үзүлгениниң буруузун аарыг баштан кадык башче. Совет Эвилелиниң кырынче чуй каар деп олар ораллажып турганнар. Чөвүлел хуралдың бүдүүзүнде АКШ-тың чазаа бодунуң үүлгедиглерин Совет Эвилелинге ийидыышкынны кылырынче угландырган турганын бис ниитизи-биле баш удур билген бис. Хрушев бир эвес Парижке келзе-даа улуг, күчүлүг күрүнениң чогуур төлээлекчизи болуп, өске күрүнелер-биле дең эргелиг байдалдарга чугаалажыышкыннарны ол чорудуп шыдавас, а тайбың кожа-хелбээ догуннаарын дилээр, күрүнелер аразында тайбың харылзааларны хевээр камгалаарын дилээр боор деп Каттышкан Штаттарның баштыңнары кордап турганнар. Ынчангаш социалистиг чурттарның акы-дуңма улустарының мурнунга, Азияның, Африканың, Латин Американың тайбыңга ынакшылдыг улустарының мурнунга бистиң чуртувусту куду көрүп дорамчылаарын күзеп турганнар. АКШ болза Совет Эвилелин-даа бодунуң аайынга киирер күштүг болган деп көргүзерин олар бодап турган.

Хоралыг бодалдары хөй-ле турган, ынчалза-даа кордалдары мелегей чорук болгулааның көрген болгай силер. Боттарының кордалдарын болгаш үүлгедиглерин бижыглаар дээш олар Парижке болур дээн чөвүлел хуралдың мырынай бүдүүзүнде бүгү делегейде америк шериглерге болгаш баазаларга дүвүрээзинни чарлаан.

Бо чорукту оларның калчаараашкыны боор деп сөстер-биле тодаргайлап болур. А бир эвес ону америк шериг маневри кылдыр илередир дизе: оларны Форрестолдажы берген деп чугаалап болур. Каттышкан Штаттарның камгалал министри турган Форрестол дайын сөөлүнде бисти Каттышкан Штаттарга халдап турар кылдыр дембээрел, оон кортканындан улам тенек аарый берген. Ону шериг эмнелгезинге чыттырып каан турган. Солуннарга бижээнинден алырга, кудумчулап эрткен өрт машиналары оон карааңга совет танкалар болуп көзүлгүлээн. Ынчангаш ол тенек аарыг кижи үүле хөйлени-биле соңгадан үне халаан. Чогум-на харын ол чорук дээш ону чурттун маадыры болдурганы, а оон ады-биле «Форрестол» деп авианосецти адааны ол чоор оң.

Бедик деңнелге чөвүлел хуралды АКШ-тың чазаа үскен

Америк шериглер чепсээн тудуп белеткеннипкен, оларның ужар-чүүлү болгаш флоду дайын белеткелинге кирген тургулаан «таарымчалыг» байдалда Парижке бистер чыылган болгай бис. Бир эвес шыны-биле чугаалаар болза, чөвүлел хуралдың мырынай-ла бүдүүзүнде Каттышкан Штаттарның ындыг үүлгедиглерин бужар-бак өнчүк-чөнгээлиг чорук деп көөрүнден өске аргажок апарган.

Ол бүгү байдалдар турда-ла Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы болгаш Совет чазак туруштуг чоруун эчизинге чедир илередирин, бедик деңнелге эртер чөвүлел хуралды чыылдырарын камгалаарынга, ону тайбың болгаш улустар аразының кады ажылдажылгазының эрге-ажыктарынга дүүштүр чорударын чедип алырынга бичин-ле ынаныштарны ажыглаарын шиитпирлээн.

Ол нарын үе байдалда Парижче чоруп тура, Совет Эвилелинге удур Каттышкан Штаттарның агрессчи үүлгедиглерин буруу шавар, буруулугларны кеземчеге онааштырар болгаш ындыг үүлгедиглерни катаптаразының магадылалын бээр талазы-биле эрес-дидим чорукту кылыр арганы президент Эйзенхауэр тывар боор, ынчангаш чөвүлел хуралче орукка Каттышкан Штаттарның таварыштырганы шаптык-моондакты оон-биле аштап болур деп бис идегеп турган бис.

Парижке чоруур үезинде баргаш, мен даштыкы херектер министри А. А. Громыко, камгалал министри Совет Эвилелиниң Маршалы Р. Я. Малиновский олар-биле кады Францияның президентизи генерал Шарле де Голль-биле, Великобританияның премьер-министри Гарольд Макмиллан-биле баш удур ужурашкаш, бистиң туружувусту оларга чугаалап берген бис, Агрессчи Соңгу-Атлантика блогунуң талазы-биле АКШ-тың эвилелчилери болган чорук боттарының болдалдарын кайы хире-даа бол хостуг илередирин, оон туржук бот-тускайлаң ажыл чорударын оларга хандырбайн турар болза-даа, Францияның болгаш Великобританияның удуртукчулары бедик деңнелге чөвүлел хуралды чорударынга сонуургалын илереткеннер деп бис ынчаар бодап турган бис.

Ол беседаларның сөөлүнде бистиң туружувустуң дугайын де Голль биле Макмиллардан дыңнаан, Американың Каттышкан Штаттарының президентизи бедик деңнелге чөвүлел хуралче орукту ажыдар хемчегни черле алыр боор азы бистиң-биле чугаалажып, тайылбырын бээр боор деп манап турган бис. Ол дугайында аңаа шаг-үе тывылбаан: бистиң дөрт кижиниң ужуражыышкынывыс май 16-да, понедельникте үүле өртен болган.

Ынчалзажок Эйзенхауэр оон эргезинге берген ол арганы база ажыглаваан. Ол бистиң-биле ужуражыр күзелин безин илереткээн. Оон туржук майның 25-те бодунуң чугаазынга Эйзенхауэр мен олар-биле ужуражырын күзевээн дээр янзылыг мени чемелеп турганы мени кайгаткан. Бо байдалдарда чогум кым инициатива илередир ужурлуг турганыл ынчаш?— деп айтырып болур. Бистиң чурттарның аразынга тургустунуп эгелээн эки байдалдарны үрээн кижи инициативаны илередир ужурлуг турганы кижи бүрүзүнге билдингир. Ынчанган болза, ону бүгү кижилер шын билип алган турар ийик. А ол оон хүлээп алыышкынынга баарын мен дилээн турарымны манап турган ышкажыл, көрдүнер бе. Мен дилеп чеде берген болзумза ужуражыышкынга ол өске утканы берип болур ийик: Совет Эвилелинге дорамчылаашкынны кылып турда-ла, бис Эйзенхауэр-биле ужуражыышкынны дилеп турар ышкажывыс үү. Бодун хүндүлээр кандыг-даа чазак ону кылып шыдавас ийик. («Шын-дыр!» деп үннер дыңналган. Үр үргүлчүледдиг диңмиттиг адыш часкаашкыннары. Шупту буткырынга турун келген).

Мен силерге база адыш часкап тур мен, эштер, болуушкуннарны шын билип турарынар дээш, бодунарның чазаларны деткип турарынар дээш адыш часкап тур мен.

Эргим эштер, Парижке чораамывыстың үезинде бистиң туружувусту совет улус бүрүү-биле деткир дээрзинге бир-даа минутада чигзинмейн турган бис. Бис Эйзенхауэрни үүле Елисей ордузунга баштайгы ужуражыышкынга көрген бис.

Баш бурунгаар белеткеп каан текстини мээң медеглелимге харыы кылдыр ол номчаан, АКШ-тың чазаа бодунуң агрессчи политиказын чоруударынче үүткүп турары база ол президент болганда ол политика дээш харыысалганы бодунга ап база ону шынзыктырып турары оон илдең болган.

АКШ бодунуң шпиончу ужудуушкуннарын «тур соксаткан» болгаш оларны катаптавас дээр янзылыг Эйзенхауэрниң ол медеглелинден чаңгыс домакты долгандыр улуг шуугаазынны америк пропаганда көдүрүп үндүрген. Биске мынча деп чугаалаанар: күзелиңерни хандырып берген-дир, ам үүнү күзеп турар силер!

Ынчалзажок, бирээде, ол үүле Ак Бажынга турар үениң дургузунда, тодаргайлаарга 1961 чылдың январыга чедир хуусаада ужудуушкуннарны тур доктаадыр деп АКШ-тың президентизи боду чугаалаан. А ийде, ол шиитпир безин бистин чуртувустуң агаар делгеминче халдаашкыннарның агрессчи политиказындан ойталаашкын кылдыр эвес, база ол политиканы буруу шапканы эвес, харын америк президентиниң Совет Эвилелинге «өршээл көргүзкени, хайырлалы» ол-дур.

Ынчалзажок бис империалистерниң холдарындан сартыктар хүлээп алырын күзевейн турар бис. Бистиң девискээривистиң кырынга шпиончу ужудуушкуннарны олар түр үеде соксадып турар дээр дугайында оларның «хайырлаалдыг» бүзүреди-шкиннери биске херек чок, бодувустуң бүрүн эргевисти камгалаар хире четчир күштүг бис. Шпиончу У-2 самолётту чоруткан кижи ол талазы-биле көзүлдүр-ле бүзүрээн. Ынчангаш бис америк чазакка: бир эвес ол ужудуушкуннар катаптаар болза америк шпиончу самолёттарны моон соңгаар-даа аңдара алар бис деп шагда-ла сагындырган бис.

Ынчангаш май 16-да бистиң баштайгы ужуражыышкынывыска Эйзенхауэрниң номчаан медеглели кандыг-даа чаа үүвени бербээн, бедик деңнелге чөвүлел хуралче баар орукта «көвүрүлгени» Американың Каттышкан Штаттарының президентизи бодунуң холу-биле өртедилкени ол болган.

Мунгаштаныышкынын уштунар арга тыварын ораллашпышаан, Францияның президентизи де Голль тургустунган байдалды дөрт күрүнелериң баштыңнары боданып көөр төлээде» бодалдар кылыр хүнну» эрттирерин сүмелээн. Чөвүлел хуралче орукка оларның тургусканы моондакты Американың Каттышкан Штаттарының удуртукчулары ап кааптар боор деп идегел-биле анаа база чөпшээрешкен бис. Ынчаарга «бодалдар кылыр хүн» эрткен, а олар эрги туруштарын хевээр артырганнар. Бедик деңнелге чөвүлел хуралды Американың Каттышкан Штаттары шак ынчаар будулдуруп каан.

Эштер! Бүгү-ниити тайбыңга кыжаныгны тургузуп турар АКШ-тың шериг ужар-чүүлүнүң бистиң чуртка удур агрессчи үүлгедиглериниң дугайында айтырыгны Айыыл чок чорук Чөвүлелинге чугаалажып көөрү-биле Совет чазак кииргенин силер шагда-ла билир силер.

Айыыл чок чорук Чөвүлелинге бистиң киирген айтырыывыстың чугаалажып көрүүшкүнү чүүү-биле доозулганыл?

Шериг самолёттарын Совет Эвилелиниң агаар делгеминче шургудуп киирип турган империалистерге, агрессорларга суд болган. Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң индиринден оларны бүгү делегейниң хөй-ниитизиниң санал-онаалының мурнунга каргап буруу шапкан. Оон шериг месилдежишкини үне берип болгу дег өске чурттуң девискээринче өш-биле өнчүк-чөнгээлиг халдаашкын кылып чижектиг эң аар кем-херекти оларның үүлгеткенин сойгалап илереткен. Көзүлдүр туттурган америк агрессорлар тодаргай барымдаалардан чайлап шыдаваннар.

Мындыг таварылгада кандыг-даа ак-сеткилдиг шиитткечи кара чаңгыс болдунар шииткелди үндүрер ийик: ол дээрбечини буруу шавар ийик. Ындыг болза-даа бо таварылгада ол болдунмайн барганын силер билир болгай силер. Айыыл чок чорук Чөвүлелинде хөй нуруу америк агрессорларга удур үнүн көдүрерин дидикмээннер, харын-даа херектиң чогум ужуру-биле алырга оларны олар агартканнар.

Ындыг болза-даа дээрбечини үүле боду дээрбечи чорукту кылып турар кижи ынчаар шиидип болур!

Бо херек талазы-биле кым шииткел үндүргенил?—көрүп көрээлицер. Айыыл чок чорук Чөвүлелинде хөй нуруу кымга хамаарыштыр турарыл?

Ол хөй нурууда эң көскү рольду АКШ-тың төлээлекчизинден аңгыда Великобританияның болгаш Францияның төлээлекчилери ойнап турар. Олар АКШ-тың агрессчи халдаашкынының дугайында херекти хынап көөрүнүң боттуг деңнелинге чедир көдүрүп шыдаар турган бис. Чок! Үүге!

Бирээде, үүге дээрге Великобритания болгаш Франция агрессор-биле—Американың Каттышкан Штаттары-биле шериг эвилелериниң талазы-биле холбаалыглар. Оон туржук, АКШ—оларның агрессчи соруулгаларны салып турар шериг эвилелериниң баштыны-дыр. Ынчангаш кажан бис агрессорнуң холундан сегирип алганывыста бүгү «хостуг делегейниң» эрге-ажыктары дээш АКШ Совет Эвилелиниң девискээринче халдаашкын кылыр апарган деп президент Эйзенхауэр медеглээн, империалистиг күрүнелериң эвилелин ол ынчаар ыят чокка адап турар-дыр.

Ийде, Англияның болгаш Францияның чазактарында үгербоо сээнн база бар деп билир херек. Олар Израиль-биле кады Египетче оор ёзунуң дээрбечи халдаашкынын кылганын бүгүдээ билир. Ол үүү болганыл — колониалдыг дарлалдан хосталган болгаш англи колонизаторларны бодунуң черинден ап октааш, демиселге бодунуң хамаарышпас чоруун чаалап алган чурттуң күжүнүң болгаш быжыг чоруунуң «буруу чок» разведказы ол бе? Совет Эвилели, социалистиг чурттар болгаш тайбыңга ынакшылдыг өске-даа күрүнелер ол дайын колонизаторларының буурап дужери-биле доозулган турзун дээш биче эвес күзениишкиннери салган бис. Ынчангаш ол ынчаар доозулганынга өөрүп турар бис.

Аза азаның караан чушкуас деп улус чугаалажыр болгай. Бир эвес оон чазаа колониалдыг политиканы чорудуп турар, оон-биле кады ол политика Американың Каттышкан Штаттарында идепкейлиг деткимчеге таваржып турар болганда француз чазактың төлээлекчизи америк агрессорларга удур буруу шавыышкынның үнүн көдүрүп шыдаар бе, ынчаш?

Бодунуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демисежип турган вьетнам улуска удур француз колонизаторлар чеди чыл иштинде чаалашкан, ынчангаш ол дайынга аштырып кааннар. Олар ам бодунуң хосталгазы дээш эрес-маадырлыг тулчуп турар алжир улуска удур беш чыл чаалажып турар. Ол колониалдыг дайынны чорударда Франция Каттышкан Штаттарның деткимчезинге даянып турар.

АКШ-тың удуртукчулары «саныяк чурттарга», боттарының хамаарышпас чоруун чаалап алган күрүнелерни ынчаар адап турарлар, чаагай сеткилин илередип турар дээр меге чугаазынга ынактар. Ынчалза-даа херек кырында олар улустарны боой тудар дээш колонизаторларга дузалап турарлар.

Айыыл чок чорук Чөвүлелинде Италияның төлээлекчизиниң дугайында чүү чугаалап болурул? Оон чурту херек кырында америк империализмге чагырткан болгаш Италияда турун турар баазаларда америк чепсектиг күштерниң шпион самолёттары турун турда ол канчан хостуг үүве чугаалап, бадылап шыдаарыл?

Ол судта база бир кижи хөлегези—Кыдаттың «төлээлекчизи» дээр үүве бар. Херек кырында ол кымны төлээлеп турарыл деп үүве бүгүдеге билдингир. Ол дээрге Кыдаттың төлээлекчизи эвес, кыдат ортулук Тайваньда ам дээрезинде Кыдат Улус Республиканың иштики херектеринге үүле АКШ-тың агрессчи чаржалажыышкынының ачызында туттунуп турар америк чашпаа чалча Чан-Кай-шиниң чашпаа чалчазыдыр.

Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң экономика талазы-биле кошкак чурттарны төлээлеп турар чамдык кежигүннери совет дээрже америк шериг самолёттарының шургуушкуннары бистиң бүрүн эргевисти көрчээн чорук болур дээрзин хүлээп көөрүн диттикпээннер. Ынчалза-даа, олар «а» деп чугаалааш, «б» деп чугаалаар, ол чорук—агрессия-дыр, а бир-тээ ол агрессия болганда буруу шавыышкын кылырынга болгаш соксадырынга төлептиг дээрзин дидим чугаалаар шинээ чок болганнар. Ындыг дидим чорукту оларның кылыр шинээ үүе чок болганыл? Үүге дээрге ол чурттар Каттышкан Штаттарының күштүг базыышкынының адаанда туруп турар.

Ёзулуг хостуг болгаш тайбыңның база тайбың кожа-хелбээ догуннаарының хамаарышпас политиказын чайгылыш чок чорудуп турар социалистиг чурттарның — Совет Эвилелиниң болгаш Польшаның төлээлекчилери Американың Каттышкан Штаттарының кылган агрессчи үүлгедиишкинин туюлунга чедир сойгалап илереткеннер.

Айыыл чок чорук Чөвүлелинге баргаи херээнер үүү боор деп биске чугаалап болур чадавас. Айыыл чок чорук Чөвүлелинге болган бадылаашкыннарның түннели — бистиң аштырганывыс эвес бе?

Чок. АКШ-тың агрессчи үүлгедиишкиннериниң дугайында айтырыгны Айыыл чок чорук Чөвүлелинге чугаалажып көргениниң түннелдери бистиң тиилелгевис болур, үүе дээрге агрессорларны бүгү делегейниң мурнунга сойгалап илереттивис, бадылаашкыннарның ёзу барымдаалаан түннелдериниң хамаарылга чокка олар буруу шаптырган болгай. Бистер америк агрессияның дугайында айтырыгны КНО-га тургузар ужурлуг турган болгаш тургускан-даа бис. Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң хөй кезии америк дээрбечилерни буруу шаап диттикпээн болганда — ол айтырыгны Кол Ассамблеяга тургузар бис. Совет чазак тайбыңның болгаш улустарының айыыл чок чоруунуң дайзыннарынга удур чайгылыш чок, шудургу демиселди үргүлчүлээр, колония чурттарга тергиидээшкинин узадырын, а ол ышкаш экономика талазы-биле кошкак хөгжүлделиг чурттарны мөлчүүрүн болгаш дарлаарын, бүгү делегейге тергиидээшкинин тургузарын, делегейниң үшкү дайынынга чедирип болгу дег «күш дөгээр политиказын» моон соңгаар-даа чорударын ораллажып турар империалистиг күрүнелериң политиказын могаг чок сойгалап илередир.

Империалистериң кара туразында аажылап турган үези эрткен. Оларның оруун социалистиг чурттар дуй турун турар, ол чурттарның тугунуң адаанда миллиард ажыг кижилер турун турар, колониалдыг дарлалдан хосталган болгаш боттарының национал хамаарышпас чоруун быжыглаары дээш, тайбың болгаш хосталга дээш, тайбың кожа-хелбээ догуннаары дээш, империалистиг чурттарның талазындан агрессчи үүлгедиишкиннерни соксадыры дээш демисежип турар чурттарның улустары бистиң талавыста.

АКШ-тың президентизи Эйзенхауэр, Парижке чөвүлел хуралды үскеш, май 25-те американарының мурнунга бодунуң чугаазынга оон чазааның ээлеп турар ыят чок туружун база дагын бадыткаан. Совет Эвилелиниң девискээринің кырынга шпиончу ужудуушкуннарны шынзыктырарын ол ораллашкан болгаш үүле Пауэрстиң шпион ужудуушкунунуң «бүтпейн барганынга» хомудаанын илереткен.

Шпиончу чорукка удур, америк разведчик шериг самолёттарының ужудуушкуннарынга удур ындыг шыңгыы турушту Парижке Хрущев үүе эллэзинин ол билбейн турар янзылыг кылдыр көргүзерин Эйзенхауэр ораллашкан. Ындыг ужудуушкуннарның болуп турганын билип турган болгаш Хрущев мурнунда-ла менээ, президентиге безин чугаалаптар чазып тургаш, ынчалза-даа чугаалаваан-на болгай. Ындыг болганда, ол ужудуушкуннарны Хрущев мурнунда ындыг-ла чугулага көрбейн турган-дыр, Совет Эвилелиниң амгы туружун ол ужудуушкуннар эвес, а өске бир-ле үүве тодарадып турар боор деп түннелди президент кылып турар-дыр.

Ийе, бистиң Кэмп Дэвидке ужурашкан үевисте, ол менээ: «Май френд»—мээң өөнүүм деп сөстер-биле үүве чугаалап турда, ол ужудуушкуннарның дугайын президентиге чугаалаар деп бодаанымны мурнунда-ла чугаалап турган мен, эштер. Мээң өөнүүм кандыг болган-дыр, көрбес силер бе!

Черле ынчаш ону мээң үүе кылбаанын ол? Каттышкан Штаттарның самолёттары бистиң чурттуң кырынга херек кырында ужудуп турган. Мурнунда тайылбырлап турганым ышкаш, бедүүн чылдагаан-биле ол ужудуушкуннарның дугайын чугаалаваан мен: бистиң чуртувустуң кырынга америк самолёттарының ужудуушкуннарынга удур каш удаа удурланып турган болгай бис, ынчалза-даа АКШ фактыларны хүлээвейн, Совет Эвилелиниң девискээринің кырынга ужудуп турган разведчик самолёттар оларныы эвес дээ чугаалаан. Ындыг янзылыг шургуушкуннар дугайты бүрүн барымдаалар биске чок турган. Ынчангаш удурланыышкын кылыры дээрге—шаг үени халас эрттирер дээни ол-дур деп Совет чазак санап турган. Ол дээрге, чугаалажып турары ышкаш, хаваннар мурнунче чинчи шуудары-биле дөмей болур турган ийик. Ону АКШ-тың президентизи болгаш оон дайынзырактары көрбес силер бе Совет Эвилели хомудап турар-дыр, үүе дээрге бистиң улуг бедикке ужар самолёттарывысты дүжүр адар чепсектери чок болганы ол-дур дижип, ону биске удур ажыглаар турганнар ийик.

Чугаалажып турары ышкаш, эрнимни ызырып алгаш, ынчан Кэмп Дэвидке АКШ-тың президентизи-биле америк шпион самолёттарының ужудуушкуннарының ужур-дүрүм чогунуң дугайын чугаалаваан мен, үүе дээрге оларга амгы ышкаш үнелээшкинни бербейн турганым-биле эвес, а кым-биле чугаалажып тур мен деп үүвени билгенимден чугаалаваанын ол.

Май 1-де америк шериг самолётту дүжүр аткан болгаш ол дугайын медеглээн бис. Оон үүү болганыл? Ол дээрге шериг самолёду эвес, а чүүле метеорология талазы-биле тайбың шинчилекчи-дир деп медеглээш, америк эрге-чагыргалар мege бадыткалды дүрген бодай шаап алганнар. Үүле кажан боттарының сойгалаттырып каапканын, чүүле дүжүр аттырган самолёттуң аппаратуразы эвес, харын шпион ужудукчу бистин холувуста деп үүвени көрүп кааш, чүүле ынчан олар разведчик самолёттуң салып үндүргенин хүлээп көргеннер. Оон допчулай канчаар чугаалаар,—«Май френд», орус дылче очулдурарга—«мээң өөнүүм» деп үүве ындыг болур-дур! «Ындыг өөнүктерден мени адырып каап көрүнер, а дайзыннардан бодум адырлып алгай мен аан» деп үлегер сөстү борта канчап сагынмас боор. (Диңмиттиг каткы, адыш часкаашкыннары). Бо дээрге Семен Михайлович Буденный-биле карак басчып турарым ол-дур. (Залда каткы). Мен бир шагда Бирги Аттыг шеригге албан эрттирип, чадаг шеригге турган мен, ындыг болза-даа бистиң чадаг шериивис аттыг шериг-биле кады дайзынны соп турган үүве.

Ам барын чүүте мынчаар чугаалажып турарлар: Совет Эвилели моон мурнунда америк самолёттарны дүжүр атпайн турган үүве болганда, ол бодунуң кошкак чоруун көргүскени ол-дур. Ийе, ол самолёттарны аңдара адып шыдавас. үевис турган деп үүвеге маргышпайн турар бис. Оларны чүүе ужур атпайн турган бис дээр болза, олар кончуг бедик ужудуп турганнар. Бистиң дайынчы самолёттарывыс ол бедикке чедип турулаан-на, ынчалза-даа агрессорнуң самолёдун дилеп тып, узуткап шыдавас турганнар.

Ынчан Совет чазак айтырыгны эртемденнерниң, инженерлериниң, ажылчыннарның мурнунга тургускаш: дайзынның самолёттарындан бистиң дээривис арыг турар төлээде, ол четпес үүлду узуткаар херек деп чугаалаан. Эртемденнер, инженерлер, ажылчыннар ол онаалганы күүседир дээш эки ажылдааннар. Олар, чугаалажып турары ышкаш, өрү тыртынган болгаш кайгамчык ракеталыг чепсектери тургусканнар. Ынчангаш ам америк дайынзырактар боттары ол ракеталыг чепсектериң ажыктыг чоруун долу хемчээл-биле көргүзер арганы боттары-ла биске бергеннер.

Коммунистиг партияның Төп Комитединиң болгаш Совет чазактың өөмүнээзиниден шак ындыг кайгамчыктыг ракеталарны тургузарынга киришкен эртемденнерге, инженерлерге, ажылчыннарга—бүгү өш-өөрге бо индирден өөрүп четтириишкинни илередирин чепшээрел көрүнер.

Ол дайынчы чепсектер чазыг чок дээп турар болган. 20.000 метр бедик ужудуп чораан америк самолётту бир дугаар ракета дүжүр атканын мурнунда-ла медеглээн болгай.

Ол хүндеи эгелээш-ле бистиң дээривисче шпион самолёттарны кара-туразында салып чорудар чорук төгеп

20.000 метр бедикке ужудуп чораан самолётту дүжүр аткан-ывыс соонда америк шериг албанының кижилери девилеп эгелээннер. Оларның девидээшкини үүле самолёдун бистиң дүжүр адыпканывыста эвес, Совет Эвилелиниң девискээринин кырынга шпиончу разведка үүлгедиишкиннериниге оларның көзүлдүр-ле туттуруп алганында болур. Олар колдуунда-ла Совет Эвилелинче халдаар бомбалаккы ужар чүүлү ажыглаарынга үндезилеттиген шериг талазы-биле бадыткалынын ам буступ дүшкениниң девидей бергеннер. Амгы үениң бомбардировщиктери 12—15 муң метрден ажыр ушпайн турар болгай. Ындыг болганда, 20.000 метр бедикке ужудуп чораан самолётту дүжүр аткан болганывыста, чаңгыс-даа бомбардировщик чедер черинге келип шыдавас болбайн аан: олар бирле болза ындыг бедикке чедир боолап турар ракеталар-биле, бир-ле болза дайынчы самолёттар-биле, бир-ле болза зенитти артиллерия-биле дүжүр аттырган турар.

Каттышкан Штаттарының шериг дээрбечилериниң «бомбачы бадыткалы» шак ынчаар буступ дүжүп турар-дыр.

Совет Эвилелинге боттарының кара туразы-биле шпиончу үүлгедиглерин чорудар ораллажыышкыннары буступ дүшкен АКШ-тың чазаа дм өске чурттарның бүрүн эргезин үрээр арга-биле боттарының бужар бак практиказын шпиончу үүлгеднин ажыы-биле кылып турган шынзыктырарын ораллажып турарлар. Ол чоруктуң эрге-ажыы дээш Эйзенхауэрниң—Никсоннуң чазаа боттарының «ажык дээрниң» планы дээр эрги планын база катап көдүрүп келген. Бистиң чуртувуска бодунуң ажык үүлгедиишкинин КНО-нуң тугунун адаа-биле калбартырын америк разведкага чөпшээрел бергеш, шпиончу үүлгедиишкинге боттарының бууразашкынын оон-биле тургузуп алырын Каттышкан Штаттар күзеп турар.

Аңаа бис мынча деп харылаар бис: Совет Эвилели бодунуң агаар делгеминче шургуур кандыг-даа ораллажыышкынарны агрессчи, бистиң чуртувусче өш-биле кылган халдаашкын кылдыр көөр болгаш бодунуң айыыл чок чоруунуң эрге-ажыктарынга эргежок чугула кылдыр көрдүнген шак ындыг харыы хемчегларни алыр апаар.

Чепсегленишкинни дүжүрер дугайында айтырыгны чазактар баштыңнарының чөвүлел хуралынга чугаалажырын АКШ күзээн кылдыр президент Эйзенхауэр бадыткап турар. Ол ындыг турган дээрзинге бүзүрээри берге-дир.

Чепсегленишкинни дүжүрер дугайында айтырыгта АКШ-тың туружу кандыг болуп турарыл? Май 25-те бодунуң чугаазынга Каттышкан Штаттар чепсегленишкинни дүжүрерин эвес, харын «Чепсегленишкинни контрольдаарын» чедип алыр деп президент медеглээн. А бир эвес ажытчажыт чок чугаалаар үүве болза, чепсегленишкинни дүжүрбээн ындыг контроль—херек кырында шпиончу чорук болур. Чепсегленишкинге контроль тургузары дээрге кайы бир чуртта кандыг чепсегленишкиннер база чепсектиг күштер барыл, олар кайда туруп турарыл дээр дугайында медээлер алыр дээни ол болур. Бир эвес чепсегленишкинни дүжүрер талазы-биле баштай дээрезинде эң бичин дээн хемчеглерни безин алыр кандыг-даа күзелин илередпейн турар хирезинде АКШ ону үүе хереглей бергенил?

Бир эвес барын чүк чурттары чепсегленишкинни дүжүреринче орударны ёзу барымдаалап эвес, а шынчы ёзу-биле дилээринче күзелин илередир болза, ол чурттар-биле ак-сеткилдиг чугаалажыышкыннарны кылырынга Совет чазак белен. Каталтап чугаалап тур мен, чепсегленишкинни дүжүрбээн контрольду эвес, харын чепсегленишкинни дүжүрериниң ёзулуг дугуржуушкунун, чогум-на ону дүжүрерин болгаш хары угда контрольдаарын чедип алыр бис.

Совет Эвилели улустар аразының чогумчалыг байдалын тургузарының база чедип алырының чугула хемчеглери болуп турар массалыг узуткаашкының ядролуг болгаш өске-даа бүгү чепсектерин хоругдаарын база чедип алыр. АКШ-тың чазаның үүлгедишкинчери ядролуг чепсекти хоругдаарынче баарынга ол белен дел болгаш үндезилелдерни бербейн турар. Ядролуг чепсектиң шенелделерин соксадыры ышкаш, шак ындыг барык дугуруштунган айтырыг талазы-биле безин шиитпирни ол бүгү арга-биле моондактап турар. АКШ-тың чазаа бүгү-ле арга-мегелер-биле ядролуг чепсектиң шенелделерин үргүлчүлээр арганы бодунга хандырып алырын ораллажып турар

Эш Н. С. ХРУЩЕВТУҢ чугаазының уланчызы

ыржым-дыр, арай-да бичии сооксумаар-дыр. Чүү дээрилаан, мындыг чөгенчиг меге бодалдарже, нүүлдерже буржуаз бижикчилер улустуң бисте чугаазы ышкаш, амыдыралының өкизиниден барбайын турарлар.

Ындыг әвес, дээргилер деп оларга харылап турар бис, аңгы талазы-биле өжәән силерни согурартып турар, ынчангаш күзәән чүвенерни шынныг чүве кылдыр бодап турар-дыр силер. Бир әвес силер бодунарның политиканарны мындыг ойлук чок болгаш хожудангай бодалдарга тургузар болзунарза, үндүрүг төлекчилериниң күсели-биле АКШ-тың канчаар-даа ажок хөй акша хөренги чарыгдан турары Аллен Даллестиң разведказы кандыг-даа ажык чок чүве-дир ийин.

Бир әвес силериң разведкаларын ол хире багай болгаш силерге ындыг шын әвес дыннадыг кылын турар болза, а Совет Эвилелинде байдалдың дугайында шынны билип алырын күзәән болзунарза силерге сүме бәәрин чөпшәәреп көрүкер. Дээрги Гарриманда дээре разведчикти тывар деп силер бе? Капитализмге, хуу бүдүрүлге әәзи дижир чүвеге бажының мәәзинге чедир ол бердинген дээрзинге чигзиниериниң хөлегезиде силерде чок боор ийин оң. Оң-биле чугаалажын көрүнердаан, а бир әвес күзевес болзунарза, ССРӨ-же чораанының дугайында оң өтчёдун оода номчуп көрүнер. Ол бистиң чуртувуска чораан, туралаан чериче барган, күзәән кижизи-биле ужурашкан. Бодунуң чоруп чораанының дугайында «Росия биле тайбың» деп аттыг өтчёдунга чүү деп бижәән әвес, көрүнер:

«Бистер (Американың башкарыкчы бөлүктериниң дугайын ол чугаалап турар) хоозун бодалдар-биле боттарывысты моон ыңай мегеледип азы Совет Эвилелинде чүү болуп турарыл дээр дугайында бистиң билиишкиннервисте будулуушкуннуң хараазы-биле политикаже үй-балай чүве киирип шыдавас бис. Коммунистиг ёзу-чурум канчап чоон-даа бол дүжүрүнген турары азы бистиң үдүлгевисче уландырытынган турар дээр кандыг-бир идеядан оожургал тыппас бис»

Экономиканың талазында болгаш ниитилел амыдыралының өске-даа бүгү талаларында «конкурентилиг кожа-хелбээ догуннаашкынче», Совет Эвилелиниң «кыйгырыын хүлээп алырын» миллионер Гарриман АКШ-тың чагырыкчы бөлүктеринге сүмелеп турар.

Бистер база-ла моон-биле чөпшәәрежир бис. Бодувустуң алдарывыс дээш бистер туржуп шыдаар бис, ынчангаш тайбың чарышка бис тиилеп үнер бис.

Бир әвес Каттышкан Штаттарның чазаанга миллионер Гарриманның сүмези ам-даа четпес болза, президентиниң тускай дузалакчызы болгаш садыг-үлетпүр бөлүктериниң көскү төлөәлекчизи дээрги Рэндолдуң сүмелеринге ол санал дүгжү бәәр чадавас боор. «Америк будүрүлге әәлеринге коммунистиг мөөрей» деп бодунуң номунга мырыңай чоокта чаа ол чүү деп бижәәнин көрүнерем:

«Совет үлетпүр будүрүлгезиниң өзүлдезиниң темпилери кончуг улуг. Советтериниң ниити национал орулгазының чыл бүрүдеги немелде өзүлдезиниң хуузу онза бедик. Бир әвес америк хөренгитен Советтер чеже-даа күзеп турза, оң компаниязының үндүрүп турары кандыг-бир чүвени кылып шыдавастар деп амырап олурар болза, ол бодунуң угаанын ышкынганы ол болур». Мону мен әвес, а АКШ-тың президентизиниң чөвүлекчизи чугаалаан-дыр! «Бистиң кылын турар чүвелеривистен кандыг-бир чүвени олар кылбайын турарлар болза, оларда моон черле шыңгыы чылдаганнары турганы чадап чок боор. Олар кижиден артык кижилер әвес-тир, ынчалза-даа олар бүдүрүлгениң боттары шилип алган кандыг-даа адырынга биске деннежип болур деп боттуг факторну барымдаалап көөр ужурлуг бис».

Капиталистке адыш часканар! Ол канчаалдыр эки чугаалап турарын көрүкер! (Залда катты, адыш часкаашкыны).

Совет улустуң дугайын чугаалап тургаш, Рэндол мынчап бижәән: «Төрәән чуртка ынакшыл орус улустуң үе-дүптен бәәр чаңчылы болган; ол ынакшыл оң үндезинниге коммунизм тыптырының мурнунда-ла турган, ынчаарга орустарның идеология-биле быжыглаттынган кызыгаар чок национал чоргааралы ам моон соңгааргы депшилгеже орукта кандыг-даа моондактарны ширбий шаварынга белен».

База катап адыш часкаалыңар! (Диммиттиг, үр адыш часкаашкыннары). Бодап көөрге, угаанныг кижи ышкаш-дыр, ынчангаш мен аңаа байыр чедирип турар ужурум болза, бистиң амыдыралывыстың болуушкуннарын ынчаар билир чорук чүгле тайбың әвес, харын америк улус-биле найыралдыг чурттаар арганы берип турар. Ону Каттышкан Штаттарның президентизиниң дузалакчызы чугаалап турар. Ол дузалакчы әвес, а Каттышкан Штаттарның президентизи болган болза эки. Ындыг болган болза Каттышкан Штаттар-биле өң эки, найыралдыг харылзаалар биске тургустунган турар хире. Ынчалза-даа аңаа президент кылдыр кымны соңгууурун бистер шиитпирлээр әвес бис. Ону америк улус шиитпирлээр, ынчангаш оң херәәнге холгадрлавас бис.

Совет Эвилелинде байдалдың талазы-биле мындыг миниишкиннер турда Аллен Даллестиң әәлгир әвес бодалдарының, оң разведказының болгаш америк пропаганданың үнези чүү болур деп? Бир әвес ол бодунуң чөгенчиг болгаш бак угаанныг хоозун үүлдери-биле бодунуң чазаан будулгаазынче киирип, американнарның мурнунга, бүгү делегейниң мурнунга ону шоодунчуг байдалга киирип турар болганда ындыг разведканың үнези чүү боор хензиг-дир ийин.

Мен болзумза харын — ындыг мелегей разведкага шыдажып олурар чазак боду-даа бедик үнелеттинмес деп немеп каар ийик мен.

Империалистерниң агрессчи политиказы буураашкынче чыгаттынган

Эштер! Америк агрессорларның өнчүк-чөңгәәлиг үүлгедиглери тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустарның килеңниг хорадаашкынын хайныктырган. Американың Каттышкан Штаттарының боттарында безин агрессчи күштериниң туразында чоруунга удур удурланыышкынның чалгыы өзүп турар. Хөй-хөй көскү политиктиг болгаш күрүне ажылдакчылары, хөренгитеннер, әртемденнер, публизистер америк чазактың өнчүк-чөңгәәлиг политиказын шиитпирлиг буруу шаап турар. Каттышкан Штаттарның бо политиказын бужары-биле каргаан даштыкы чурттарның көскү күрүне болгаш хөй-ниити ажылдакчыларының хөй-хөй чугааларын бистиң парлалгавыста парлап үндүргүлээн.

Америк дайынзырактарның агрессчи үүлгедиглеринге удур удурланыышкынның массалыг митингилери чүгле Совет Эвилелинге әвес, харын өске-даа хөй-хөй чурттарга өрткилээнин база билир болгай силер.

Моон-биле кады капиталистиг чурттарда, ылаңгыя Каттышкан Штаттарда чүү болганыл деп чүвени ам-даа эки билип ап шыдаваан кижилер бар деп чүвени барымдаалап көөр херек. Оон ындыг болуп турар ужуру болза, капиталистиг чурттарда бүгү пропагандист машина—парлалга, радио, телевидение — кижилерни мегелээринче, оларны аймаактырарынче болган таварылганы хажыды көргүзер соруулгаже салдынганындан болуп турар. Америк дайынзырактарның агрессчи үүлгедиглери болза, ол дугайында Совет Эвилелиниң медегдеп турары ышкаш ындыг коргунчуг әвес чүве деп ол пропаганда дуне-даа, хүндүс-даа чулчуруп турар.

Моон-биле холбаштыр чазактар баштыңнарының чөвүлел хуралының ажылына шынап эки эгени болгаш эки төнчүнү алыс шыны-биле күзәән болгаш чөвүлел хурал болбайн баарга шынап-ла девидәән болгаш мунгараан ындыг кижилерге чүве чугаалаарын күзәән ийик мен. Оларның мунгаралын бистер билип тур бис, бистер база-ла олар ышкаш ол чөвүлел хуралды чорударын изин-биле күзеп турган болгай бис. Оон туржук, бистер ону чыылдырар дээш дыка хөй чылдарның дургузында шыңгыы демисежип келген бис.

Чамдык чүвениң ужурун эки билип ап шыдаваан хире кижилер, Парижке меңээ: Эйзенхауэрни кәәргеп көрүнер,— чүү болу бергениниң дугайын ол база-ла будүү иштинде хараадап тур боор дижип турганнар.

Чоокта чаа Копенгагенге болуп эрткен бүгү делегейниң хөрәәженнер конгрезиниң төлөәлери-биле Парижке беседаны сактып тур мен. Чамдык делегаттар америк чазактың агрессчи үүлгедиин буруу шаппышаан, оң-биле кады: америк чазактан буруузун билинген сестү албайн-даа турган, бедик деннелге чөвүлел хуралды эрттиреринче чөпшәәрешкен болза черле ажырбас турган чадавас әвес ирги бе?— деп айтырып турганнар.

Оларның бирәәзи турган: «буруузун миннири—америк чазакка коргунчуг». Өске чазак ону кылып болур, а америк чазакка ону кылыры берге, ынчангаш мени оң байдалынга кирер ужурлуг дээн аянныг чугаалаан. «Оларда адыргак чорук дыка киткээн» — деп ол хөрәәжен кижи чугаалады. Мен турган: ол чөп, ынчангаш харын ол адыргак чорукту намдадыр херек!— дидим. Каттышкан Штаттарның агрессчи үүлгедиглеринге бис чүге шыдажып олурар ужурлуг бис? Каттышкан Штаттар буруузун миннип албайн чыткаш, чугаалажыышкыннарның столунуң артында олурупкан дижик оон чүү болгай эртик, бодап көрүнер? Оон чүү болурул дээрге, Совет Эвилелиниң кырынга оларның шпиончу ужудуушкунун дүрүм ёзугаар чүве деп хүлээп алганывыс ол болур ийик. Ол чүге чедирип болурул? Агрессорлар бисти сөгүртүрүн күзәән. А бир әвес бистер мөгейип берген болзувусса, олар бисти әзертей шаап алырлар, оң соонда мунупкаш, тепсенип эгелээрлер ийик. Оларның күзәән чүвези ол-дур!

Ынчалза-даа дээрги империалистер часканнар. Бистер оларга шыңгызы-биле: биске дең әвес байдалдарны тургузуп турар ындыг чөвүлел хуралга Совет Эвилели киржип шыдавас болгаш киришпес-даа деп медегләән бис.

Бедик деннелдиң чөвүлел хуралын үскени дыка хөй ак-сеткилдиг кижилериниң сеткилин хомудаткан деп чүвени катаптап чугаалап тур мен. Ындыг кижилер Америкада база бар. Болуушкуннарның дугайын оларның шыны-биле көөр чоруун шыжыгыышкынның, әлдепсиниишкиниң сагыш-сеткили буурадып турар.

Ынчангаш мәәң хоочун өңүүм болгаш кукуруза херектерин кайгамчыктыг эки билир чүгәәр америк фермер дээрги Гарст политика талазы-биле ындыг-ла кончуг күштүг әвес болупдур. Президент Эйзенхауэр Парижке «дора көрдүрген» болгаш ийи талалар частырыгларны кылган ышкаш кылдыр аңаа сагындырып турар. Мен оң ынчаар чугаалаанынга хомудавайын турар мен, чүге дээрге оң сагыш-сеткилин билир мен. Ынчалза-даа кажан улустар аразының чугула болуушкуннарын үнелеп көөрде кижи бүрүзүнге сагыш-сеткил әвес, а шынныг угаан-бодал удуртулга болур ужурлуг дээрзин катаптап чугаалаайын.

Дээрги Гарстка кыска харыы бәәрин күзәән ийик мен. Силериң кукуруза шөлүнерден бүгү дүжүттү дуне кээп бир-ле кижи сөөртүп апарган дийик деп бодап алыңар. Шөлге келиринерге ол куруг чыткан дижик. Силер арай деп тургаш, оорну тудуп алыр аргалыг болган дийик силер. Силер ону суд черинге аппаргаш, каражанарны оон төлеп алырыңар күзәәр силер. А ол туразында хертейти тепкеш: дээрги Гарст силериң кукурузанар меңээ таржыр-дыр. Мен ону шаандан тура оорлап-даа келдим, моон соңгаар-даа оорлаар мен — деп кыжанган дийик.

Дээрги Гарст, ынчан силериң сагыш-сеткилиңер кандыг болур ирги?

Совет Эвилелинге хамаарыштыр америк чазак барык-ла шак ындыг хевирлиг үүлдү кылып, бисче оор шпион самолёгту чоруткан. Бо талазы-биле улустар аразының «Совет үлетпүр будүрүлгезиниң өзүлдезиниң темпилери кончуг улуг. Советтериниң ниити национал орулгазының чыл бүрүдеги немелде өзүлдезиниң хуузу онза бедик. Бир әвес америк хөренгитен Советтер чеже-даа күзеп турза, оң компаниязының үндүрүп турары кандыг-бир чүвени кылып шыдавастар деп амырап олурар болза, ол бодунуң угаанын ышкынганы ол болур». Мону мен әвес, а АКШ-тың президентизиниң чөвүлекчизи чугаалаан-дыр! «Бистиң кылын турар чүвелеривистен кандыг-бир чүвени олар кылбайын турарлар болза, оларда моон черле шыңгыы чылдаганнары турганы чадап чок боор. Олар кижиден артык кижилер әвес-тир, ынчалза-даа олар бүдүрүлгениң боттары шилип алган кандыг-даа адырынга биске деннежип болур деп боттуг факторну барымдаалап көөр ужурлуг бис».

Капиталистке адыш часканар! Ол канчаалдыр эки чугаалап турарын көрүкер! (Залда катты, адыш часкаашкыны).

Совет улустуң дугайын чугаалап тургаш, Рэндол мынчап бижәән: «Төрәән чуртка ынакшыл орус улустуң үе-дүптен бәәр чаңчылы болган; ол ынакшыл оң үндезиниге коммунизм тыптырының мурнунда-ла турган, ынчаарга орустарның идеология-биле быжыглаттынган кызыгаар чок национал чоргааралы ам моон соңгааргы депшилгеже орукта кандыг-даа моондактарны ширбий шаварынга белен».

База катап адыш часкаалыңар! (Диммиттиг, үр адыш часкаашкыннары). Бодап көөрге, угаанныг кижи ышкаш-дыр, ынчангаш мен аңаа байыр чедирип турар ужурум болза, бистиң амыдыралывыстың болуушкуннарын ынчаар билир чорук чүгле тайбың әвес, харын америк улус-биле найыралдыг чурттаар арганы берип турар. Ону Каттышкан Штаттарның президентизиниң дузалакчызы чугаалап турар. Ол дузалакчы әвес, а Каттышкан Штаттарның президентизи болган болза эки. Ындыг болган болза Каттышкан Штаттар-биле өң эки, найыралдыг харылзаалар биске тургустунган турар хире. Ынчалза-даа аңаа президент кылдыр кымны соңгууурун бистер шиитпирлээр әвес бис. Ону америк улус шиитпирлээр, ынчангаш оң херәәнге холгадрлавас бис.

Совет Эвилелинде байдалдың талазы-биле мындыг миниишкиннер турда Аллен Даллестиң әәлгир әвес бодалдарының, оң разведказының болгаш америк пропаганданың үнези чүү болур деп? Бир әвес ол бодунуң чөгенчиг болгаш бак угаанныг хоозун үүлдери-биле бодунуң чазаан будулгаазынче киирип, американнарның мурнунга, бүгү делегейниң мурнунга ону шоодунчуг байдалга киирип турар болганда ындыг разведканың үнези чүү боор хензиг-дир ийин.

Мен болзумза харын — ындыг мелегей разведкага шыдажып олурар чазак боду-даа бедик үнелеттинмес деп немеп каар ийик мен.

Улустарның серемчилелин бедидер, реакцияның чимзениишкиннерин сойгалап илередир

Эштер! Бүгү-ле улустар, оларның аразында америк улус база-ла тайбың күзеп турарын билир бис. Ынчалза-даа тайбыңны чүгле күзәәри әвәәш. Ол күзел идепкейлиг ажыл-чорудулгалар-биле быжыглаттынган турар ужуруг. Улустарның серемчилелин бедидери, агрессчи күштериниң чимзениилерин сойгалап илередири болгаш аңгы-аңгы социал тургузуглуг күрүнелериниң аразында харылзаалариың ёзулуг үндезини тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның принциптери болуруп чедип алыры амгы үеде кажаңгызындан-даа артык чугула.

Американың Каттышкан Штаттарының агрессчи үүлгедиишкиннеринге ойтур шавыышкынны бербишаан, Совет Эвилели тайбыны быжыглаарының хөрәәнге бодунуң чогуур салыышкынын киирип турар. Бистер Парижке чүгле боттарывыстың күрүнелериниң өрге-ажыктарын камгалаваайын турган бис. Бистер бүгү-ле чурттарның, оң иштинде америк шериг ужарчүүлүнге бот өргезин болгаш нейтралитедин үреттирген Афганистан болгаш Австрия ышкаш ындыг күрүнелериниң бот өргезинин принцивин база камгалап турган бис.

Каттышкан Штаттарның талазындан шериг ыйдыыышкынының кыжаныының аданга чөвүлел хуралга киржириниден ойталаш, бис оң-биле келир үедеги бедик деннелге чөвүлел хуралдың үре-түннелдиг ажылынга чогуур байдалды тургузарын оралдашкан бис, ол чөвүлел хурал бистиң идеген турарывыс ышкаш, 6—8 хире айлар эрткен соонда чыглып болур. Ол дээрге улустар аразының кады ажылдажылгазынга удурларының тургускан озаннарын делегейниң өңү келген айтырыгларын шиитпирлээринче оруктан аштаары болган.

Делегейниң өңү келген айтырыгларын шиитпирлээр орук-тарның дугайында кадык чугаалар сөөлгү үеде барыын талакы чурттарның парлалгазында улам-на дарый-дарый үнүп турар апарган. Ылаңгыя Каттышкан Нациялар Организациязында улуг чурттуң—улусчу Кыдаттың олудун политика талазы-биле өлүг сек — чанкайшичи амга чедир әәлеп турар чорукту, улусчу Кыдатты чугула политиктиг чөвүлел хуралдарга киириштирбейн, база улустар аразының амыдыралчы чугула айтырыгларын шиитпирлээринче хандытпайн турар чорукту таарымчалыг деп санап болбас дээрзин айтып турар.

Чүгле дөрт чазактар баштыңнары киржир чөвүлел хурал тайбыңны болгаш бүгү делегейге айыыл чок чорукту хандырар херекке бүгү айтырыгларны шиитпирлеп ыыдавас деп шуут чөптүг үннер ам дыңналып турары онза өөрүнчүг-дүр. Чөвүлел хуралга Азияның улуг күрүнелериниң баштыңнарын киириштиреринің эргежок чугулазын барыын талакы күрүнелер миннип көөр үе келген деп бистер, совет кижилер, санап тур бис. Ол чөптүг болур ийик. Ол күрүнелер колонизаторларга удур, империализмге удур демиселе боттарының хамаарышпас чоруун чаалап алган, а ам чеднишкиниг хөгжүп, күштерин мөөңнеп турар болгаш улустар аразының айтырыгларын шиитпирлээринге чугула рольду ам ойнап турар деп чүве билдингир.

Чүгле бөгүнгү хүнүң әвес, харын база даартагы хүнче көөр херек. Дайынның болгаш тайбының даарта тыптыр айтырыглары бөгүн төрүттүнер-ле болгай. Моон ужурунда бүгү чурттарның улустарынга даартагы хүнүң каан аяс болдурар дээш, ёзулуг тайбың хөгжүлдеге чогуур байдалды ол хүн тургускан турзун дээш барыын талакы күрүнелер улусчу Кыдат-биле харылзааларны сонгаарлатпайн таарыштырар, келир үеде чугаалажыышкыннарга Кыдат Улус Республиканы, Индияны, Индонезияны, харын оон өске-даа чурттарны база киириштирер ужуруг.

Барыын талакы күрүнелериниң күрүне ажылдакчыларының болгаш парлалгазының дыңнадыг чугааларында ындыг кадык санал-оналдарның тыптын турарын чүгле байырлаар апаар.

Чамдыкта мынча дээр чадавастар: бир әвес бедик деннелге чөвүлел хурал алды-сес айлар соонда база чыылбайн барза канчаарыл, ынчаш? Бир әвес ындыг таварыла болу берзе, бис хомудалывысты илередир апаар бис. Ынчалза-даа бис ону әдепсинмес ийик бис. Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынны эки хандырарына чогуур байдалдарны тургузарының эргежок чугулазының дугайында бодал Американың Каттышкан Штаттарының удуртукчуларының угаанында ам-даа бышпаан хире-дир деп бис ону ынчаар билир ийик бис. Ынчалза-даа ол чорук—АКШ-тың удуртукчуларынга таржыр азы таарышпас-даа бол, тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын дээрге боттуг факт-тыр. Айтырыг чүдел дизе кожа-хелбээ догуннаашкын эки, найыралдыг үндезиниге турарында азы кожа-хелбээ догуннаашкын, улустуң чугаалап турары ышкаш, чидиг хылыш кырынга турарында болур бе дээрзинде-дир.

Ынчангаш тайбыңның болгаш тайбың кады ажылдажылганың бистиң үевисте ыара чаңгыс боттуг политиказын чорудар ажылдакчылар Каттышкан Штаттарда удуртулгага өрте-даа азы орай-даа келир дээрзинге бис бүзүрен турар бис.

Ол үе дүрген келир бе? Ол бистен хамаарышпас болгаш бис ону даап чугаалавас бис. Ынчалза-даа кижи төрелгетеннің угаанынга бис бүзүрел турар бис база оң ужурунда ындыг болур деп чугаалап турар бис. Ол үеге чедир ыыдажып болур бис бе? Болур бис! Ынчангаш Американың реаксылыг бөлүктериниң ам өскүткен хоп-меге шуугаазының шуут-ла топтуг хайгаарап турар бис. Оон-биле кады улустар аразының шиитпирлеттинмээн айтырыгларын, оң иштинде Германия-биле тайбың керәәзиниң дугайында айтырыгны, Барыын Берлин дугайында айтырыгны киириштирбишаан, чугаалажыышкынларның аргазы-биле таарыштырарын мурнуку хевээр оралдажыр бис, улустар аразынга кады ажылдажылганы быжыглаары дээш демисежир бис.

Бистиң политикавыс шынныг, чөптүг, ону чүге өскертирил? А агрессорларның политиказын кадык угаанныг кижилер деткивейн турар болгаш деткивес-даа.

Норвегия угаанныг базымны кылган болгаш Совет Эвилелиниң кырынга дээрбечи ужудуушкуннарны организастаарынга бодунуң чуртунуң девискээрин америк шериг-агаар күштериниң ажылгаарынга удур Каттышкан Штаттарга удурланыышкынның медеглелин кылган дээрзин медээ кылдыр ханыышкын-биле хүлээп ап турар бис. Норвегияның девискээринге даштыкы базаларның бар болуп турары болгаш АКШ-тың ындыг үүлгедиишкиннери норвег улусту кандыг айыылга чедире бәәр дээрзин Норвегияның чазаа билип турар ышкаш-дыр.

Пакистанның чазаа АКШ-тың чазаанга албан ёзузунуң удурланыышкынын медеглээн деп, база ындыг чоруктарны катаптавас деп сөөгүн Каттышкан Штаттар бәәрин Пакистанның чазаа негээн деп Совет чазактың нотазында харыызында Пакистанның чазаа медеглээн. Ынчалза-даа америк «У-2» самолёт ССРӨ-же шпион ужудуушкунун кылырда май 1-де Пешавардан чоруткан деп четчири-биле бүзүреттинген фактыны хүлээвезин Пакистанның чазаа орааддажын турар.

Пакистанның чазааның ындыг мөөренгей болгаш шынчы әвес туружу Совет Эвилелин канчап-даа хандырын ыыдавас. Бир әвес Пакистанның девискээриндем база катап өнчүк-чөңгәәлиг ужудуушкун болур болза, Пакистанда туруп турар америк баазаларга удур чогуур хемчегни Совет чазак алыр апаар дээрзин Пакистанга бис шыңгыы сагындырган бис. Болуушкун ынчаар болу бәәрин бис күзевес ийик бис база бистиң сагындырыывыстан эргежок чугула түннелди Пакистанның чазаа кылыр боор дээрзинге идеген турар бис.

Бистиң мурнуку кожавыс Турция-биле харылзааларны эки-жидер дээш, ол харылзаалар эки кожа-хелбээчи болзун дээш Совет чазак шагдан бәәр күженишкинни салып келген. Ынчалза-даа бистиң чуртувуска удур агрессчи үүлгедиглерни боттандырарынга базаларны Американың Каттышкан Штаттарынга Турция берген дээрзин бис барымдаалавайн барып ыыдавас бис. Америк разведка самолёттар Турцияның девискээринде турарын ам-даа үргүлчүлеп турары билдингир апарган. Силер билир болгай силер, Турцияның дүүн чаа дүжүткен чазаа бистиң чурттарывыстың аразында харылзааларны эки-жидеринге дузалавайн келген.

Турцияга тургустунар, оң чаа чазаа Совет Эвилели-биле харылзааларны эки-жидеринче эргежок чугула күженишкиннерни салып боор дээрзинге идеген турар бис. А Совет чазак кандыгыл диже, бис ол харылзааларны эки-жидеринче шагда-ла чүткүп турар бис. Кадык угаан-бодалдар болгаш эки кожалар кылдыр тайбың база найыралдыг чурттаарының эргежок чугулазын шын билир чорук Турцияга тиилээр дээрзинге идеген турар бис.

«У-2» хевирлиг америк разведка самолёттары Турция биле Пакистандан аңгыда Италияда болгаш Японияда база туруп турар деп чүве билдингир болгай.

Италия бистиң-биле шуут кызыгаарлашпайн турар, ынчалзажок ында ужудуп турар самолёттар Совет Эвилели-биле эвилелчи хүлээлгелериниң аайы-биле холбаалыг Чөөн Европаның социалистиг чурттарынга удур шпиончу үүлгедиглерни кылырынче хамыктың мурнунда угланган, ынчалза-даа ол самолёттарны бистиң чуртувуска удур ажыглап болур арга база-ла чайлаттынмаан. Совет Эвилели бодунга найыралдыг күрүнелериниң айыыл чок чоруунга кыжаныышкынныг тургустунуп келген таварылгазында хайгааракчы болуп хажыызынга артып калбас болгаш бодунуң эвилелчи хүлээлгезин ыдыктыы-биле күүседир. Бир әвес америк ужар-чүүл Совет чазак алыр апаар дээрзин Пакистанга бис шыңгыы сагындырган бис. Болуушкун ынчаар болу бәәрин бис күзевес ийик бис база бистиң сагындырыывыстан эргежок чугула түннелди Пакистанның чазаа кылыр боор дээрзинге идеген турар бис.

Бистиң мурнуку кожавыс Турция-биле харылзааларны эки-жидер дээш, ол харылзаалар эки кожа-хелбээчи болзун дээш Совет чазак шагдан бәәр күженишкинни салып келген. Ынчалза-даа бистиң чуртувуска удур агрессчи үүлгедиглерни боттандырарынга базаларны Американың Каттышкан Штаттарынга Турция берген дээрзин бис барымдаалавайн барып ыыдавас бис. Америк разведка самолёттар Турцияның девискээринде турарын ам-даа үргүлчүлеп турары билдингир апарган. Силер билир болгай силер, Турцияның дүүн чаа дүжүткен чазаа бистиң чурттарывыстың аразында харылзааларны эки-жидеринге дузалавайн келген.

Турцияга тургустунар, оң чаа чазаа Совет Эвилели-биле харылзааларны эки-жидеринче эргежок чугула күженишкиннерни салып боор дээрзинге идеген турар бис. А Совет чазак кандыгыл диже, бис ол харылзааларны эки-жидеринче шагда-ла чүткүп турар бис. Кадык угаан-бодалдар болгаш эки кожалар кылдыр тайбың база найыралдыг чурттаарының эргежок чугулазын шын билир чорук Турцияга тиилээр дээрзинге идеген турар бис.

«У-2» хевирлиг америк разведка самолёттары Турция биле Пакистандан аңгыда Италияда болгаш Японияда база туруп турар деп чүве билдингир болгай.

Италия бистиң-биле шуут кызыгаарлашпайн турар, ынчалзажок ында ужудуп турар самолёттар Совет Эвилели-биле эвилелчи хүлээлгелериниң аайы-биле холбаалыг Чөөн Европаның социалистиг чурттарынга удур шпиончу үүлгедиглерни кылырынче хамыктың мурнунда угланган, ынчалза-даа ол самолёттарны бистиң чуртувуска удур ажыглап болур арга база-ла чайлаттынмаан. Совет Эвилели бодунга найыралдыг күрүнелериниң айыыл чок чоруунга кыжаныышкынныг тургустунуп келген таварылгазында хайгааракчы болуп хажыызынга артып калбас болгаш бодунуң эвилелчи хүлээлгезин ыдыктыы-биле күүседир. Бир әвес америк ужар-чүүл Совет Эвилелинге болгаш өске-даа социалистиг чурттарга удур агрессчи үүлгедиглерни кылырда Италияның девискээрин ажыглаар болза, Италияның чазаа бодунга онаажыр бүгү-ле харысалганы медереп билген турарын күзәәр ийик бис.

Японияның туружунуң дугайында каш сөстү чугаалаары база чугула-дыр. Японияның чагырыкчы бөлүктериниң буруузу-биле бистиң чурттарывыстың аразында тайбың керәәзиниң мынчага чедир ам-даа чок бооп турарын хараадаачыг деп көөрү төлептиг. Япония-биле тайбың керәәзин чарар, харылзааларны туюлунга чедир өй-тавында болдурар болгаш ол харылзааларны экономиктиг база культурлуг харылзааларны кайы-кайызынга ажыктыг кылдыр калбаа-биле хөгжүдеринче угландырар дээш бүгү-ле үүлдери Совет Эвилели бодунуң талазындан кылып турар.

Хамыктың мурнунда биске болгаш бистиң өңүүвүс—улуг кылат улуска удур угландырган чаа шериг керәәзин Кисиниң чазаа Каттышкан Штаттар-биле чарганы харааданчыг-дыр. Ол угазылал чок политиканы чорутпушаан, япон чазак бодунуң чуртун америк шериг базалары турар кылдыр бараан болуучал ёзу-биле тыпсып берген, АКШ ол базалардан Совет Эвилелинге, Кыдат Улус Республикага, Корейнин Улус-Демократтыг Республиказынга болгаш тайбыга ынакшылдыг өскеда чурттарга кыжаныр турар.

Совет Эвилелиниң болгаш Кыдат Улус Республиканың девискээрлериниң кырынче шпиончу ужудуушкуннарны чорударынга соруулаан самолёттарны Японияда америк шериг базаларында сайгара тургускан. Бир әвес ындыг ужудуушкуннар болдуна бөөр болза, Совет Эвилели ол шиитпирлиг хемчегларын алыр ужурга таваржыр апаар дээрзин япон чазак билип алыр ужурлуг.

Девискээрлеринде АКШ-тың шериг базалары тургустунган чурттарының чазактарын, бир әвес ол базалардан Совет Эвилелинче ужудуушкуннарны, шургуушкуннарны болгаш халдаашкыннарны кыла бәәр болза, бисте бар турар бүгү-ле өөскектер-биле харылаар болгаш ол базаларга өйтур шавыышкынныг согуушкуну шынап-ла чедирер бис дээрзин Совет чазак база катап баш бурунгаар сагындырып турар. Ол чурттарының чазактары АКШ-та чамдык изиг баштыгларын оларны өлче кыр тыртарын орааддажып турар дайынның өскүп үнерин болдурбас дээш бүгү-ле хемчеглерни баш удур алыр ужурлуг. Ол изиг баштыглар бир әвес дайын болу берзе, оларның шериг базаларының турары Европаның, Азияның болгаш Африканың чурттарының улустарының ханыбиле каражазын дуглап алыр, ынчангаш олар боттары кичыгдалга өөрүш таваржыр боор бис деп кордап турар ышкаш-дыр.

Ол хоозун бодал болбайн аан. Агрессия болу берген таварылгада оларның чурттарында сайгара тургустунган америк шериг базаларынга ёзулуг согуушкунну таварыштырар бис. Ону кылырда 2—4 муң километр ыракшыл дээштиг ракетаны ажыглаан болур. Ынчалза-даа агрессорларга океан ындыгга согуушкунну бада таварыштырар чаптер аразынга ужугар ракеталар бисте база бар.

Эштер! Каттышкан Штаттарны Совет Эвилелинге удур хөй-хөй чазактар деткип турар дээр чергелиг чүвениң дугайын Каттышкан Штаттарда чугаалажып-даа, бижип-даа турар-дыр. Ынчалзажок ол чүү деткимчел дээрзи бүгү делегейге билдингир.

Бо херектің талазы-биле АКШ-тың эн-не калчаалыг кызымак сүлчээчилери болза, боттарының улустарының күзелсоруунга чөрүштүр чыданың күжү-биле ызырның турар реаксылыг чазактар болур. Сээн өңүүн кымыл, сен бодун чогум кымыл дээрзин ынчаарда чугаалап бәәр мен деп үлегер сөс бар болгай. Бир әвес президент Эйзенхауэрниң бодунуң АКШ-тың өңүктери кылдыр чарлап турар кижилерин санап көөр болза, тодаргай-ла әлдептиг компания болу бәәр. Испанияның ажылчын аңгызының болгаш тараачыннарының ханыче демократияны болгаш хосталганы дүлүп киирген, Гитлерниң база Муссолининиң дузазы-биле чуртка фашистиг ёзучурумну тургускан араатан диктатор Франко ол компанияда көскү черни эжелеп турар. А ол ам Эйзенхауэрниң дээре өңүү болуп турар. Эйзенхауэр Муссолиниин болгаш Гитлерни аңаа солаан. Улуг-даа, бичии-даа херекке Франко бодунуң әәлериниң мурнунга чүдүп турар. А бүгү делегей сөөлгү спорт маргылдазы-биле ону шоодуп турар. Ол, Франко, испан футболистерниң совет команда-биле ужуражыышкынын хоруг-даааш, америк ат-алдарының оң талакы камгалакчызының туружундан бодунуң хаалгаларынче мячикти киир тепкен.

АКШ-тың президентизи мурнунда президент турган Ли Сын Манны бодунуң «дээре өңүү», «Корейниң адазы» деп хөй удаа адап турган Ли Сын Манны, корей улустың адазы болгаш чаагай кижиктиг кижизи деп адап турда-ла, ону мурнуу корей чоинуң ап октапканы канчап болдуна бергенил ынчаш? Ли Сын Манны ханныг өлүрүкчү деп мурнуу-корей чон дүрүм ёзугаар адаан. Мурнуу Корейге тура халмыыкыы ала-чаагаар болган, ынчалзажок ында демисел чаа-ла кыптыгын турар.

АКШ-тың президентизи Тайвань ортулукта бодунуң «дээре өңүү» Чан Кай-шиге барып ужуражырын белеткеинп турар. АКШ-тың ол «дээре өңүүнүң» дугайында чүүү чугаалап болурул ынчаш? Улуг кыдат улус Чан Кай-шини диптен ап октапкан болгаш Кыдаттың Тайвань ортулуунда ам дээрезинде америк чыданың дузазы-биле туттунуп турар деп чүвени бүгү делегей билир. Бодунуң төрәән чазааның удуртулгазы-биле кыдат улус Тайвань ортулукту Чан Кай-шиден-даа база ол ышкаш америк империализмден-даа хостап алыр үе база кедир.

АКШ-тың президентизи база бодунуң өңүү деп адап турары премьер Кисиге ужуражыры-биле Японияже адаа-ортукту кылырын база төлевилеп турар. Ол чагырыкчының херектериниң дугайын демин-не чугаалаан болгай мен. Бодунуң төрәән чуртунуң хамаарышпас чоруу дээш, япон улустың эргежыктарына ёзулуг дүгжүп турар болгаш ол эрге-ажыктарны бодунуң ажыл-чорудулгазынга удуртулга болдурар чазакты тургузар дээш демиселче көдүрүп үнген улустың үүнүн Японияда улам чидин-биле дыңналып турары таварылга эвес. Япон улустың ол демиселинге байыр чедирип турар бис. Япон улустың демисели «Япон-америк шериг керәәзи чок болзун!» деп лозунгуң адаа-биле чоруп турары онзазы-биле демеглеттинер. Аажок улуг чыскаалдарның Японияга Эйзенхауэрниң кәәрингге удурланып турары таварылга эвес.

АКШ Иранның шахы-биле чарган ийи талалыг керәәлиг. Ол керәә чүүн дугайын чугаалап турарыл? Бир әвес Иранга дорт азы доораган халдап келир агрессия болу берзе оон шахынга АКШ дузалажырын хүлээнип турар дугайын ук керәә чугаалап турар. Керәәде дорт халдаар агрессияның дугайында иран улустың кинәәнгейин чайладын, мегелээн үүлдерни илеэн-биле чугаалаан, чүге дээрге, Иранга кым-даа кыжанмайн турар деп чүве билдингир. Керәәде сагындырып турар «

Эш Н. С. ХРУЩЕВТУҢ чугаазынның төнчүзү

Бир эвес улустуң эрге-ажыктары силерге өжээнишкек эвес деп көргүзери күзеп турар болзунарза, силер ам капитализм деп сөске «улусчу» деп тайылбыры хырбалап алырын ораладжып турар болгай силер, ынчаарга бистиң үлегеривисти чүге эдерип болбас силер ынчаш?

Ындыг болза-даа силер ынчаар кылыр деп диттикпес силер, чүге дээрге капиталистиг системаның туруп турарының бүгүле утказы болза күш-ажылчы кижилерни монополистер үптеп дээрбедээриде болгаш ооң күсели-биле байыырында болуп турар.

Американың Каттышкан Штаттарында ажылчыннардан болгаш албан-хаакчылардан үндүрүглер тырттарын амга чедир чүгле соксатпаан эвес, харын дедир, оларны чүге үргулчу улгаттырып турарыл? Чүге дээрге Американың Каттышкан Штаттарының чазаа улустуң эрге-ажыктарын эвес, а корпорацияларның болгаш монополияларның эрге-ажыктарын камгалап турар монополистериң бүзүреткен комитеди болуп турар. Америк тайылбырларны көрүп көрүңер, ол айтырыгга харыны тып алыр силер.

Парижке ужуражыышкының бүдүүзүнде чепсектиг күштериң өнчүк-чөнгээлиг дувүрээзини-биле бодунуң улузун коргудуп алган, Американың Каттышкан Штаттарының камгалал министри Томас Гейтс деп кымыл ол? Ол болза Морганның бажыңы-биле харылзаалыг филадельфий өг-бүле банкирлериниң-миллионерлериниң кежигүү-дур. Ол «Дрексел энд компани» деп улуг банк фирмазының ээзи-дир. Чазакка кээп олургуже чедир «Бивер коул корпорейшн» деп хөмүр даш корпорациязының оралакчы президентизи болгаш өске-даа чамдык компанияларның директору чораан.

Ол болза аңаа үндүрүп берип турар шалың-биле чурттап турар маршал Малиновский эвес-тир.

Гейтске ам Эйзенхауэрниң чазаа-даа төлеп-ле турар, Американың камгалал министриниң албан дужаалынга ону депшиттирген корпорациялар-даа аңаа төлеп-ле турар.

Америк шпиончу самолёттарның совет дээрже халдаашкыны болза ооң чуртунуң национал политиказы болур деп чаа-даан, АКШ-тың күрүне секретары Кристиан Гертер деп кымыл ол? Улуг эт-хөренги ээзи, «Стандарт ойл компаниязының» үндезилекчиленириң бирээзиниң төрели-дир.

Үндүрүг киириллезин улам күштүү-биле улгаттырып турар, АКШ-тың сан министри Роберт Андерсон деп кымыл ол? Бодунуң амгы албан-дужаалынга томуйлаткыже чедир ол, атомнуг үлетпүр-биле холбашкан болгаш делегейниң дыка хөй чурттарында капитал салыышкыныг «Венчурс лимитед» деп улуг америк-канад корпорацияның президентизи чораан. Ол корпорация аюмнуг кывар күүлү, никельди болгаш өске-даа стратегиг материалдарны берип турар. Ол «Дженерал моторс», «Интернейшнл никель» болгаш өске-даа монополияларбиле сырый харылзаалыг.

Бо даныны моон-даа үр уламчылап болур турган ийик. Ындыг болза-даа бөгүн Американың Каттышкан Штаттарын башкарып турар кижилер кымнарыл дээр дугайын билип алырынга чугаалаан үүлдер четчир. Ынчангаш оларның делегейи «хостуг» болгаш «демократтыг» чүве деп чугаалаарын ам-даа диттигерлер.

Империализмниң камгалакчылары оларның холдарында капитал, радио, телевидение, парлалга барын ажыглап алгаш, боттарының тургузуун агартып үндүрерин бар-ла шаа-биле оралдажып турарлар. А улустар капитализм үезинде болгаш социализм үезинде ажыл-херектериң боттуг байдалын деңнеп көргеш, кандыг система экизин боттары биле бээрлер.

Бис ам 7 болгаш 6 шактыг ажыл хүнүнче шилчилгени доозуп турар бис, а 1964 чылда 6 болгаш 5 шактыг ажыл хүнүнче шилчилгени эгелээр бис. Мынчангаш ырак эвес перспективада боттуг ажыл төлевирин камгалаары болгаш харын-даа көвүдедири-биле кады делегейде эң-не кыска ажыл хүнү биске турар апаар. Силерге ийиги медээлээшкинивис ол-дур, дээргилер!

Улус хереглелиниң бараанларының бүдүрүлгезин хөгжүдеринге 25—30 миллиард рубльди немей салыр дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң чоокта чаа шиитпир хүлээп алганы силерге база билдингир болгай. Бистиң экономикавыстың бо адырын капиталистер социалистиг күрүнениң амга чедирле кошкак чери кылдыр саналап турганнар. Хептерни, идиктерни, телевизорларны, хеп чуур машиналарны болгаш калбак хереглелдиң өске-даа бараанларын бүдүрер талазы-биле улут капиталистиг күрүнелерден бисти хожудап турар деп олар үргүлчү алгыржып келгеннер.

Ам канчаар, бис ону чажырбаан бис. Бистиң кучү-шыдалывыстың болгаш күжүвүстүң үндезиниериниң үндезини — аар үлетпүрүү бирги эзлчегде хөгжүдерин хандырар дээш чиик үлетпүрүүн чамдык адырларын хөгжүдеринге камналганы өшбиле кылган бис.

Бис ам 10—20 чыл мурнунда турганывыска бодаарга хемчээр чүве чок күштүг болгаш бай-шыырак апарган бис. Ынчангаш бис аар үлетпүрүү улам ынай хөгжүдер дугайында бодувустуң сагыш-салыышкынывысты кошкатпайн, чиик үлетпүрүү хөгжүдеринге хөй хөреңгилерни чарыгдап болур бис. Ол болза ажылчы чоннарның хереглелдерин эки хандырар арганы биске бээр. Чоннуң кижи бүрүзүнге онаштыр үлетпүр бараанларын хереглээриниң деңнелиниң талазы-биле капиталистиг чурттарны бис четкеш, эрте бээр үевис ырак эвес. Ол болза силерге үшкү медээлээшкинивис ол-дур, дээргилер!

Коммунизмче оруктап бис улам ынай бурунгаарлааныбыс тудум-на бистиң чуртувус бай-шыырак апаар, совет кижилер аас-кежиктиг чуртаан тудум-на бодунуң үезин чурттап эрткен капиталистиг системаның чемдик-тудуу чоруун улустар улам эки көөрлер, коммунизмниң артык күштүг чоруктарынга олар улам тода бүзүрээрлер. Ынчангаш кандыг-даа шпиончу чорук, кандыг-даа кыжаныышкынаар, бистиң дээрвисче самолёттарның кандыг-даа халдаашкыны, кандыг-даа чүдүп-тейлээшкин капитализмниң тыныи албас!

Улус ажыл-агыйының бүгү адырларының чаа күчүлүг көдүрлүүшкүнү дээш

Эштер! Делегейде болуп турар болуушкуннарны бистер далаш чокка угаазылалдыы-биле үнелеп көөр ужурлуг бис. Америк милитаристериң буруузу-биле чазактар баштыннарының чөвүлел хуралы болбайн баргынына бистер шуптувус хараадап турарывыс чугаажок-ла. Ынчалза-даа ол чорук амдыызында империализм бар турда, капиталистиг монополиларның эрге-ажыктарын барымдаалап турар реаксылыг күштер дайын чөнгээлеринче болгаш агрессияже чүткүүр дээр дугайында түннелди чүгле бадыткап турар.

Ынчангаш бүгү улустар улуг серемчилелдиг болуп, чер кырында тайбыңны камгалаар дээш кызымаккай демисежир ужурлуг.

Агрессияның болдуна бээрин чайладыр төлээде, бистер чүү кылыр ужурлуг бис? Бистиң социалистиг күрүневистиң күүшыдалын моон-даа ынай бүгү хемчег-биле улам быжыглаар херек.

Совет улус, Ленинниң айыткан оруу-биле чорааш, улуг ажыл-херектерни кылып бүдүрген. Бистиң улузувустуң кайгамчык тиилелгелери бүгү делегейге билдингир.

Бистер улуг базымнар-биле бурунгаар чоруп орар бис. Улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң чеди чыл планын бистиң партиявыстың XXI съездизи бадылаандан бээр үчүле бүдүн чартык чыл эрткен. Ынчалза-даа бо үеде дыка-ла хөй чүве кылдынган! Ийиги продукция бүдүрериниң талазы-биле эрткен чылдың планын үлетпүр дыка ажыр күүсеткен. Амгы чеди чылдың ийиги чылында үлетпүр улам-на бедик деңнелде ажылдап турар. Бо чылдың дөрт айларының дургузунда ийиги продукция бүдүрериниң онаалгазы 104 хуу күүсеттинген.

Бистиң чуртувуста үлетпүр бүдүрүлгезиниң хемчээли чеже хире өскенин билип алыр төлээде, дараазындагы деңнелди көргүзейн. Революция мурнундагы Россияга барык бүдүн ай ишчинде бүдүрүп турганындан хөй үлетпүр продукциязын бисте амгы үеде чаңгыс хүнде бүдүрүп кылып турар.

Азы продукцияның немелде өзүлдези ышкаш ындыг көргүзүтү ап көрээли. Чыл тудум-на, ай тудум-на ол улам көвей болуп турар. Чижээ, бо чылдың дөрт айларының дургузунда бүдүрген үүлдер 1959 чылдың ол-ла үезинден мынчаар хөй болуп турар:

Шой — 1 миллион 260 муң тонна,
кан — барык 2 миллион тонна,
прокат — 1 миллион 570 муң тонна,
нефть — 6 миллион 150 муң тонна,
газ — 3 миллиард 500 миллион кубометр,
цемент — 2 миллион 100 муң тонна.

Электри энергиязы — 11 миллиард 200 миллион киловатт-шак,

хөвеҥ-саазын кылыглыг пөстер — 141 миллион дөрбелчин метр,

хөм идиктер — 12 миллион 800 муң эш.

Бисте чүгле бүдүрүлгениң хемчээли өзүп турар эвес, харын үлетпүрде шынар талазы-биле ханы өскерлиишкиннер болуп турар. Сөөлгү үениң дургузунда улус ажыл-агыйының бүгү адырларында күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү бедип турар, чигэтти, одаар үүлдү, электри энергиязын, материалдарны, дериг-херекселдерни ажыглаары экижээн, бүдүрүлгениң чарыгдалдары кызырылган. Бо херекте улуг салыышкынны силер, коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары киирип турар силер. Силерге алдар.

Совет Эвилели улус ажыл-агыйының бүгү адырларын улам ынай хөгжүдериниң кандыг-даа сорулгаларын, улустуң хереглел бараанларының бүдүрүлгезин көвүдедирин болгаш бистиң күрүневистиң камгаланыр аргазын быжыглаарын чедиишкиниг шиитпирлээринге бүгү эргежок чугула үүлдерлиг.

Үлетпүр бүдүрүлгезин өстүрери, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери партияның идип үндүргени техниктиг депшилгениң программазынга үндезилээш боттанып турар. Комплексилиг мөханизастаашкын болгаш автоматчыдылга, эртемниң база техниканың эң чаа чедиишкиннерин бүдүрүлгеге нептередир талазы-биле ажыл бүгү-ле экономиктиг районнарда улам калбарып турар.

Эрги техника-биле бурунгаар ырак чоруп албас деп чүвени билбес хире ындыг кижини тывары ам берге боор деп бодап тур мен. Техниктиг депшилге чокка, бүдүрүлге автоматчыдылгазы болгаш механизастаашкыны чокка коммунистиг тургузуушкунуң кайгамчык улуг сорулгаларын чедиишкиниг күүседип болбас.

Эрткен чылдың июньда Партияның Төп Комитединиң Пленумунга техниканы улам ынай сайзырангайжыдарының болгаш бүдүрүлгени организастаарының айтырыгларын чугаалашкан. Ол Пленумнуң шиитпирлери кайгамчык түннелдерни берген. Инженерлер, техниктер, ажылчыннар техниктиг депшилге дээш идепкейлиг демисежип турарлар.

Бүдүн чартык ай болгаш, июль 13-те, Төп Комитеттиң ээлчеглиг Пленумунга үлетпүрү, транспортту улам ынай хөгжүдер болгаш эртемниң база техниканың эң чаа чедиишкиннерин бүдүрүлгеге нептередир дугайында партияның XXI съездизиниң шиитпирлериниң күүселдезинин чоруп турарының дугайында айтырыгны чугаалажыр.

Төп Комитеттиң Пленумунга ол айтырыгны база катап чугаалажыры канчап эргежок чугула апарганыл? деп чамдык кижилер айтырып болур чадавас боор. Бистиң үлетпүрүвүстө болгаш транспортувуста ажыл-херектер эки чоруп турар-ла болгай. Үлетпүрүүн болгаш транспорттуң ажылының түннелдерин шынап-ла чогумчалыг деп болур бис. Коммунистериниң, совет кижилериниң бүдүш шынары ындыг болгай — чедиишкиннер чежемейниң-даа улуг болза, аңаа бөгери бистиң чаңчылывыс эвес.

Амыдырал бурунгаар чоруп орар, совет кижилер социалистиг бүдүрүлгени көвүдедиринге чаа дуржулга болгаш билиглер-биле байып, бар арганы эки ажыглап билири-биле чепсеглеинп турар. Мынчангаш чугаа болза кылган ажылдарның түннелдерин үндүрер, чамдык чалгаа, шүшпең ажылдакчыларны шүгүмүлээр болгаш чаартыкчыларның чогаадыкчы инициативазынга, байлак дуржулгазынга, силериниң дуржулгаларга даянгаш, партияның XXI съездизиниң салган сорулгаларын улам-на чедиишкиниг күүседиринге хамаарышкан хемчеглерни ажылдап кылыр дугайында чоруп турар болгай, эштер.

Бир эвес бисте бүдүрүлгениң сан талазы-биле өзүлдезинин сорулгалары болгаш планнары чүгле күүсеттинип турар эвес, харын ажыр күүсеттинип турда, үлетпүрүүн чамдык адырларында шынар талазы-биле чедир кылдынмаан үүлдер хөй болуп турар.

Шыпар дугайын чугаалаарда, чүгле бистиң фабрикаларывыста болгаш заводтарывыста бүдүрүп турар кылыгларының шынарын эвес, харын шынарны калбак утка-биле чугаалап тур мен. Ол дээрге кончуг чугула болбайн аан. Фабрика марказының алдары дээш демисел бистиң ажыл-агый болгаш партия организацияларывыстың кичээнгейиниң төвүнге үргулчу турар ужурлуг. Эки чүвени холга тудары, эки боттандырган төлевилерди көөрү кижи болганынга таарымчалыг-ла болгай. Ынчаарга продукцияның чаңгыс хемчээл бүрүзүн күш-ажылдың база материалдыг хөреңгилериниң эвээш чарыгдалдарын үндүрүп турган бүдүрген турар төлээде, бо бүгүнү таарымчалыг, эптиг кылдыр, эртемниң болгаш техниканың чаа чедиишкиннеринге таарыштыр улам-на ажыхтыг кылдыр кылган турар ужурлуг.

Ындыг төлээде, чугаа болза улус ажыл-агыйында ажылдың бүгү көргүзүглерин шынар талазы-биле эжижидер дугайында чоруп турар-дыр. Мадда бот-үнеиин, бот-орулга, чарылганың айтырыглары, бүдүрүлгениң карылгаларын чиигедири, чыылдаларны көвүдедири дээш демисел база оон-даа өске үүлдер кирип турар. Ол болза бистиң чуртувустуң байлаан улам ынай көвүдедириниң, национал орулганың соксаал чок өзүлдезиниң болгаш совет улустуң чаагай байдалын, культуразын бедидериниң шиитпирлиг негелдези болур.

Эштер! Бистиң чөвүлел хуралывыстың ажылында колхозтарының болгаш совхозтарның хөй-хөй мурнакчы кижилери киржип турар. Олар болза чеди чыл планын хуусаа бегинде күүседир дээш ажылчын ангы-биле кады эрес маадырлыг ажылдап турар көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилериниң кайгамчык улуг армиязын төлээлеп турарлар.

Колхозчулар, совхозтар ажылчыннары болгаш көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле сөөлгү чылдарның дургузунда колхозтарның база совхозтарының ниити ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдер болгаш көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилериниң материалдыг чаагай байдалын бедидер талазы-биле канчаар-даа аажок улуг ажылды кылганнар.

1959 чылда көдээ ажыл-агыйның ниити продукциязы 1953 чылга деңнээрге бүдүн чартык катап өскенин чугаалаарга-ла четчир. Тарылга шөлдери 39 миллион гектар азы 25 хуу калбарган. Чуртка тарааны, техниктиг культураларны, мал ажылының продуктуларын бүдүрери дыка көвүдээн. Продуктулуг малдың бүгү хевирлериниң болгаш куштуң баш саны дыка көвүдээн.

Сөөлгү чылдарның дургузунда кайы хире хөй үүлдерни кылганын, аъш-чем продуктулары-биле чонну хандырары кайы хире эжижээнин ам бүгү совет кижилер көрүп турар. Ынчалза-даа сагыш тайбыңзырап, оон улам менээргениң болбас.

Чурттуң бүгү хереглелдерин четчири-биле хандырар төлээде, көдээ ажыл-агый талазы-биле ам-даа хөй үүлдерни кылыр апаар бис, эштер.

Хереглеттинер, доктаамал четчир санныг тарааны бүдүрери, эът, сүт бүдүрерин улуу-биле көвүдедири эргежок чугула. Ону кылырынга эргежок чугула үүлдер бисте бар. Кур черлерни шиигээдириниң районнарынга тарылга шөлдерин моон соңгаар-даа калбартса чогуур, а кол чүве — тараага болгаш силоска, кызыл-тастың, кукурузаның болгаш база өске-даа культураларның улам бедик дүжүттерин алыр талазы-биле хемчеглерни ап чорудары болур. Кур черлерни шиигээдириниң районнарынга мыйыстыг бода малды, хой болгаш куш ажылын хөгжүдеринге эргежок чугула байдалдарны тургузарынга моон соңгаар-даа ажылдаар бис. Бо бүгү болза чиик өртектиг хөй эътти алыр арганы биске бээр. Кур черлер районнарының көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының сорулгалары мындыг-дыр.

Оон-биле кады дүжүттү болгаш көдээ ажыл-агый культураларының ниити чыылдаларын дыка бедидер, чурттуң бүгү районнарынга малдын баш санын болгаш продуктулуун көвүдедир сорулганы партия салып турар.

Бо чылын көдээ ажыл-агыйда ажыл-херектиң байдалы бисте кандыг болуп турарын хөй-хөй кижилер сонуургап турар. Часкы тарылганың планы май 25-те 92 хуу күүсеттинген; чазын чажып тарыыр культураларны ниитизи-биле 123 миллион гектарны тараан. Час озалдазажок, бо чыл көдээ ажыл-агыйга таарымчалыг байдалдыг болуп турар. Сөөлгү үеде Украинага, Поволжьеге, Соңгу Кавказка, Казахстанга болгаш Сибирьге чаашкыннар болгулаан, ол чаашкыннар хөрзүнүү эки шыкталдырган, ол чорук тарааларның өзүп үнериниге таарымчалыг болуп турар.

Чурттуң мурнуу чүк районнарынга күзүн чажып тарыыр культураларны хыш ажырарынга байдалдар мырынай таарымча чок болу берген турган, ынчангаш күзүн чажып тарыыр шөлдериниң кезиниге бедик дүжүттүг, чижээ, кукуруза ышкаш культураларны чазын чажып тарыыр ужурга таварышкан. Чазын чажып тарыыр кызыл-тасты Поволжьеге, Сибирьниң элээн хөй областарынга, Казахстанга дыка хөйү тараан. Чигир свёклазының, хлопчатниктиң болгаш өске-даа культураларның тарылга шөлүн көвүдеткен.

Май 25-те байдал-биле чамдык саннар мындыг-дыр:

	1960 ч.	1959 ч.	1953 ч.
Кукуруза (млн. га)	20,5	18,2	2,4
Чазын тарыыр кызыл-тас (млн. га)	45,9	45,1	28,5
Чигир свёклазы (муң га)	3079	2857	1510
Хөвеҥ (муң га)	2137	2106	1854

Тарааның ниити чыылдазын мурнунда эрткен эң-не дүжүттүг чылдардан эвээш эвес, харын оон ниитизи-биле хөйү алыр деп бодап турар бис.

Эътти, сүттү болгаш мал ажылының өске-даа продуктуларын бүдүрер чорукту көвүдедиринче бистиң партиявыстың кайы хире улуг кичээнгей салып турарын шуптунар билир болгай силер. Рязанчыларның үлегери-биле бо чылын барыкла бүгү областар, крайлар болгаш республикалар социалистиг бедик хүлээлгелерни алган. Ынчалза-даа чамдыкта хүлээлгелерни алгаш, өзүп турар мал ажылын мал чемнери-биле хандырарынга ам дээрезинде эвээш үүлдерни кылып турарын ажыы-биле чугаалаар херек. Ынчаарга мал чеми дээрге кол чүве-дир.

Колхоз болгаш совхоз бүрүзүнге бо чылын тарааның, кукурузаның тараа-даа, силос-даа болурунун, чигир свёклазының бедик дүжүдүн алырынче, сигении хөйү белеткеп алырынче, одарларны эки ажыглаарынче, черле ынчаш мал ажылынга мал чемнериниң элбекшилин тургузар болгаш эътти, сүттү база өске-даа продуктуларны бүдүрерин улуу-биле көвүдедир төлээде, бүгү-ле эргежок чугула үүлдерни кылырынче көдээ ажыл-агыйның бүгү ажылдакчыларының, партия, совет, профэвилел болгаш комсомол организацияларының күүсениишкинин мөөнүзээр херек.

Көдээ ажыл-агыйның ажылдакчылары алган социалистиг хүлээлгелерин алдарлыы-биле күүседир дээрзинге бистиң партиявыстың Төп Комитеди бүзүрөп турар.

Эштер! Америк империалистерниң агрессчи үүлгедиглери совет улустуң, улуг Кыдаттың, бүгү социалистиг лагерьниң бүгү чурттарының улустарының, бүгү делегейде бөдүүн кижилериниң чаңгыс эп-сеткилдиг согуушкунунга таварышкан.

Ажылчыннар болгаш колхозчулар, эртемниң болгаш техниканың ажылдакчылары, бистиң чуртувустуң бүгү ажылчы чоннары Коммунистиг партияны болгаш чазакты долгандыр улам сырый каттыжып, совет күрүнениң иштики болгаш даштыкы политиказын изин-биле база чаңгыс эп-сеткил-биле үүлдүгзүүнүп турар.

Бистиң кайгамчыктыг делгем Төрээн чуртувустуң бүгү черлериниң он-он миллион кижилер чеди чыл планын хуусаа бетинде күүседир дээш чарышты калбарткан. Хоорайларның болгаш көдээниң ажыл-ишчилери боттарынга алган социалистиг хүлээлгелерин чедиишкиниг күүседип, база ажыр күүседип турар дугайында өөрүнчүг медээлээн кайын-даа—Украинадан болгаш Сибирьден, Прибалтикадан болгаш Закавказьеден, Ортаакы Азияның республикаларындан кээп турар.

Россия Федерациязының ажыл-ишчилери алган хүлээлгелерин күүседир болгаш үлегер көргүзер дээш күш-ажылчы улуг маадырлыг чоруун илередип турар. Россия Федерациязы эң-не улуг республика болганда бо сорулганы шиитпирлээринге оон дыка хөй үүлдер хамааржыр.

Эштер! Силериниң чөвүлел хуралынар бүгү күш-ажылчы ажыл-херектерге улуг ажыктыг үүлдү бээр дээрзинге, Москвадан чана бергеш, силер улам шудургу, улам бүдүрүкчүлүг, улам шынарлыг ажылдаар силер дээрзинге чигзиниг турбас. Силерниң ышкаш ындыг чөвүлел хуралдар кижиге чаа күштү берип, ону чалгынандырып турар. А коммунистиг бедикче улам-на бедик болгаш бедик көдүрүр төлээде, чогаадыкчы болалдарның улуг болгаш дидим ужудуушкунунга чалгынар херек.

Ажылчын аңгы, күш-ажылчы кижилер кижи төрелгетенниң депшилгезин бурунгаарладыр аргазы чок деп, чер кырында кайгамчыктыг чаагай үүлдерни чүгле тускай шилээн кижилер кылып турар деп капитализмниң идеологтары кижилерни чүс-чүс чылдарда бүзүредип келген. Бистиң чуртувустуң бөдүүн кижилери ол хоозун мегени эң-не баштай ап октаан. Ам делегейниң хөй-хөй чурттарында чүс-чүс миллион бөдүүн кижилер эрге-чагырганы боттарының холунда алган болгаш бистиң-биле кады чаа, социалистиг ниитилелди тургузуп, капитализмден социализмниң артык күштүүн боттарының боттуг ажыл-херектери-биле бадыткап турарлар. Коммунистиг партияның сорук киирикчи удуртулгазы-биле бистиң чуртувуста кайгамчыктыг кижилер, чаартыкчылар, чогаадыкчы дидим угаан бодалдыг кижилер канчаар өскенин көргеш, канчап өөрүбес боор. Бистиң чуртувустуң бүгү ажылчын аңгызы, бүгү колхозчу тараачыннары бедик эртем билиглиг кижилер болу бээриниң хүнү болгаш шагы ырак эвес. Бүгү кижилери өөренип, угаан ажылы биле күш-ажылының кижилериниң аразында ылгалы херек кырында чок болуп турар он-он фабрикалар, заводтар, совхозтар ам безин бар болгай.

Кижилериниң угаан бодалдарынга база бир хоозун мегени капитализмниң идеологтары тараткан. Революция чүгле үргедекчи күштер-биле долдунган деп олар чугаалап турган болгаш ам-даа чугаалап турарлар. Бистиң Төрээн чуртувустуң күчүзүнүң өзүлдезиниң төөгүзү, улус демократиязының чурттарының хөгжүлдезиниң төөгүзү-даа буржуаз идеологтарның ол хоозун меге бодалдарын хүл-ыйбаландыр ширбип турар.

Корольдар болгаш миллионерлер хоорайларны, заводтарны, каналдарны тудуп, машиналарны кылып, садтарны өстүрүп, дүжүттү ажаап турар эвес—ону чер кырынга тургустунган бүгү-ле кайгамчыктыг чаагай үүлдерниң ёзулуг бүдүрүкчүлери, күш-ажылчы кижилер кылып турар.

Бодумнуң чугаамның төнчүзүнде силерге чамдык «чажытты» илередирин күзээн ийик мен. Ынчалза-даа ол чажытты чарлаар чорук америк разведкага өөрүнчүг болбас-ла боор.

Партияның Төп Комитединде болгаш чазак черинде ындыг чугаа бар,—ынчангаш ону мен силерге бүдүү чугаалап тур мен,—чүл дизе коммунистиг күш-ажылдың төлептиг шалыпчыларын орденнер-биле болгаш медальдар-биле шаңнаар чадавас боор. Мону чүү деп көрүп тур силер? (Залда шимээргээшкин, диңмиттиг адыш часкаашкыны). Бир эвес бо бодал бүде бээр болза, бисти чемелевес боор деп бодай-дыр мен, чүге дизе ындыг шиитпир эки ажылдап турарларны улам улуу-биле сорук киирер, а ам-даа долу хемчээл-биле силер-биле кады чорувайн турар, ынчалза-даа чоруксал турарларга бүзүрелдиг болгаш чогумчалыг идигни бээр.

Күш-ажылдың кижилери болуп турарынга совет кижилер чоргаарланып турарлар. Бүгүдеге ажылдап турарын, ол дээрге бодунга ажылдап турары ол дээрзин билириниң ужурунда совет кижилер эки ажылдап турар. Ынчангаш кижи бүрүзү бодунуң албан хүлээлгезинге—станокка, тракторну башкарырынга, лабораториягa—бүгү кижилер күштерин долузу-биле үндүрүп ажылдаар төлээде, арылар боттарының уяларынче чемиштерни дажыглап турары ышкаш, ажыл-ишчи бүрүзү бистиң ниити чаагай хөрөөвиске бодунуң күш-ажылчы үлүүн киирер төлээде, күш-ажылчы идепкейин улам бедик көдүрер ужурлуг.

Бистиң улуг Төрээн чуртувустуң ажылчын аңгызы делгерезин!

Совет ажылчын аңгының мурнакчы кижилери делгерезин!

Бистиң чуртувустуң ажылчыннарының шынчы акы-дунмазы болгаш эвилелчизи бистиң колхозчу тараачыннарывыс делгерезин!

Совет колхозчу тараачыннарының мурнакчы кижилери делгерезин!

Бистиң улусчу совет интеллигенциявыс делгерезин!

Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле коммунистиг ниитилелди тургузарынче бүзүрелдиг чоруп орар кижилер, бистиң улуг Төрээн чуртувустуң бүгү күш-ажылчы кижилери делгерезин!

Тургузукчу күш-ажылывыс-биле тайбыңның хөрээн быжыглап, капитализм-биле чарышка бистиң чуртувустуң тиилелгезин хандыраал!

Коммунизм делгерезин!

(Н. С. Хрущевтуң чугаазын диңмиттиг, үр үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыннары хөй удаа үзе кирип турган).

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунда

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң 1960 чылдың май 28-те Чарлыы-биле күш-ажылчы шылгарангай чедиишкиннери дээш база Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарышты организастаарынга көргүскен инициативазы дээш, Ленин орденин болгаш «Кадыыр болгаш маска» деп алдын медальды бербишаан, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры атты, Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарыштың 52 мурнакчыларынга, бүдүрүлгениң чаартыкчыларынга тывыскан.

• • •

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму 1960 чылдың май 28-те Чарлыы-биле Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарышка чедип алган чедиишкиннери дээш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринге болгаш бүдүрүлгениң өзүлдезинге идиг болган үнелиг чогаадылгалары база чаартыкчы саналдары дээш Коммунистиг күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дээш чарыштың 2.563 мурнакчыларын болгаш бүдүрүлгениң чаартыкчыларын ССРЭ-ниң медальдары-биле шаңнаан.

«Күш-ажылчы эрес-маадырлыг чорук дээш» деп медаль-биле 2000 кижи, «Күш-ажылчы шылгарал дээш» деп медаль-биле 563 кижи шаңнаткан. Оон иштинде Тыва автономнуг областан дараазында кижилерни шаңнаан.

«КҮШ-АЖЫЛЧЫ ЭРЕС-МААДЫРЛЫГ ЧОРУК ДЭЭШ» ДЕП МЕДАЛЬ-БИЛЕ

1. Беликов Иван Ефимович—Кызылдың № 2 чүк автоажыл-агыйының чолаачызы.
2. Зюзин Юрий Николаевич—№ 1 чүк автотранспорт конторазының чолаачызы.
3. Кукарин Константин Тимофеевич—Тыва автотрестин Төп автосептелге мастерскаязының бригадири.
4. Монгуш Кодур-оол Сырбаандаевич—«Тыва даг дүгү» тудугуң дашчылар бригадири.
5. Оюн Кашпык-Кара Каракашпыкович—«Кызыл партизан» совхозтуң хойжузу.
6. Попова Анна Панфиловна— область типографиязының парлакчызы.
7. Сат Адама Кирзымеевна—«УТКА 25 чылы» совхозтуң саанчызы.

(СЭТА).

СЭКП ТК-ның доктаалын боттандырып турарывыс

Сүт-Хөл районнуң «Алдан-Маадыр» колхозунуң партия эге организациязы «Амгы үениң байдалдарында партийжи пропаганданың сорулгаларының дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалын бодунуң хуралынга чугаалажып көргеш, ону амыдыралга боттандырар талазы-биле тодаргай хемчеглерни айыткан доктаалды хүлээп алган. Чоокта чаа ол доктаалды канчаар күүседип турарының баштайгы түннелин коммунистерниң хуралынга чугаалажып көрген. Колхоз бүдүрүлгезиниң тус-тус адырларынга 43 агитаторларны быжыглаан. Олар колхозчу ажыл-ишчилериниң ортузунга беседаны, солун номчулгазын доктаамал чорудуп турар. Парторганизациянның чанында илеткелчилер бөлүүнүң лекторлары чыл эгезинден бээр 24 лекцияларны болгаш 28 илеткелдерни кылган.

Чоннуң ортузунга чорудар пропаганда ажылында чаа чүве болза ону амыдырал-биле, колхозтуң ажылышчилериниң мурнунда тургустунган сорулгалар-биле сырый холбаштырып турар апарганы болур. Шах ынчаар чоруттунган пропаганда болгаш агитация ажыл-агыйжы сорулгаларны күүседиринге дээштиг салдарны чедирип, эки талалыг түннелдерни берип турар дээрзин амыдырал база катап бадыткап турар. Чижээлээрге, бо чылын Алаш бугазын ажыглалга киирип болур бе? деп айтырыг колхозтуң мурнунга тургустунуп келген. Агитаторлар ол буганы ажыглалга киирер чоруктуң экономика талазы-биле ажыктыын колхозчуларга хандыр тайылбырлаар ажылды калбарткан. Оон түннелинде 130 кижи бир дем-биле буга апталгазынга дүн-хүн чок кызымаккай ажылдап тургаш, ону 7 ажыл хүнүнде-ле дооскаш ажыглалга киирген. Ол кыска хуусада дыка хөй ажылды күүсеткеннер: узун дурту 3 километр унну аштап, чамдык черлерге 2—3 метр хандыр каскан.

Партия организациязы малчыннарның ортузунга агитмассалыг ажылды күштелдирер талазы-биле чамдык хемчеглерни ап чорудуп турар. 21 агитаторларны быжыглап тургускан. Төп сүт-бараан фермазында көскү агитацияны делгеренгей кылган болгаш кызыл булунну организастаан. Түннелинде фермада төрээн 100 ажыг инектериниң бызааларын бүрүн камгалап алган. Эки түннелдерни чедип ап турар О. Дадым, М. Оолак, М. Ыдык-Хуна ышкаш мурнакчы саанчылар илереп турар.

Пропаганда болгаш агитация ажылының база бир эки талалыг түннели болза, колхозчуларның күш-ажылының сагылга-чурумунуң элээн быжыкканы, хөй-ниитиниң корум-чурумун үрөөр чоруктарның эрткен чылдыындан эвээжээни болур.

Х. БОРБАЙ-ООЛ,
«Шыныың» штаттан дашкаар корреспондентизи.

Шуурмакчыларның белээ

Шуурмактың үлетпүр комбинадының ажылчын, албан-хаакчылары СЭКП ТК-ның июль Пленумунга төлептиг ужуражылга дээш күш-ажылчы эзлчегде кирген. Төрээн партияның эзлчеглиг Пленумунуң ажыттынар хүнүнге чедир 6, 5 айларның бүдүрүлге планын күүседирин, күш-ажылдың организациязын экижидерин болгаш оон бүдүрүкчүлүүн бедидерин шуурмакчылар шиитпирлээнер.

Коллектив апрель айның ниити продукция бүдүрер планын 112 хуу, бараанныг продукциянын — 123 хуу күүсеткен. СЭКП ТК-ның июль Пленумун чыылдырар дугайында дыннадыг комбинаттың ажылчын, албан-хаакчыларының күш-ажылчы идепкейин улам-на сорук киирген. Майның бирги чартыында ай планының 60 хуузу күүсеттине берген. Ук бүдүрүлге черинге кол материал—ыяш белеткээриниң чартык чылдагы планы 3000 кубометр, а майның 15-ке чедир белеткеттингени 2996 кубометр. Ол ышкаш өске-даа чамдык көргүзүглер чартык чылдың планын күүседиринге чоокшулап келген.

О. МАНДАРЫЙ.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, партийжи амыдырал болгаш пропаганда килдистериниң 23-54, харыысалгалыг секретарының 37-13, көдээ ажыл-агый килдизиниң 22-64, иштики информация килдизиниң 21-47, совет тургузуг, үлетпүр болгаш транспорт килдистериниң 23-35, чагаа килдизиниң 21-27, культура болгаш амыдырал килдизиниң 25-38, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 20-60.

ТС—00804. Чагыг № 1291. Культура эргелелиниң типографиязы.